

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

IŠVADOS

APIE ATLIKTA STEBĖSENĄ DĖL DIDŽIŪJŲ PREKYBOS TINKLŲ TIEKĖJAMS TAIKOMŲ BAUDŲ

2021 m. birželio 3 d. Nr. 6S-8 (2021)
Vilnius

1. Stebėsenos tikslas ir eiga

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba kasmet iš maisto prekių ir gėrimų tiekėjų gauna informacijos, kad didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės (toliau taip pat – didieji prekybos tinklai) taiko tiekėjų atžvilgiu galimai nepagrįstas baudas už pažeidimus, kurių padarymui įtakos turi ne nuo tiekėjo valios priklausantys veiksniai. Tiekėjai nurodė, kad didieji prekybos tinklai iš tiekėjų užsako prekių kiekius, kurie nustatomi prekybos tinklo vienašališkai, todėl tiekėjai ne visuomet gali tinkamai įvykdyti užsakymą ir gauna baudą. Tiekėjų teigimu, skirdami baudas už minėto pobūdžio pažeidimus, didieji prekybos tinklai atlieka galimai nesąžiningus veiksmus jų atžvilgiu.

(2) Atsižvelgiant į tai, kad klausimą dėl galimai nepagrįstų ir neproporcingų baudų taikymo tiekėjai kėlė ne tik atliekamų stebėsenų, tačiau ir susitikimų bei mokymų metu, Konkurencijos taryba, įgyvendindama 2018-2019 metų Įstatymo stebėseną¹, daug dėmesio skyrė keliamos problemos identifikavimui, o 2020-2021 metais atliko didelės apimties detalią stebėseną dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų. Stebėsenos metu buvo siekiama identifikuoti tiekėjų keliamos problemos mastą ir priežastis, išanalizuoti teisinę aplinką ir teisinio reguliavimo pakankamumą.

(3) 2020-2021 metais atliktos stebėsenos dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų išvadas sudaro šios dalys: naudoti duomenys ir jų surinkimo bei analizės būdai (2 dalis), maisto prekių ir gėrimų tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų derybinė galia ir sutarčių nuostatos dėl prekių tiekimo (3 dalis), maisto prekių ir gėrimų tiekėjų ir prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, derybinė galia ir sutarčių nuostatos dėl prekių tiekimo (4 dalis), stebėsenos metu atliktų apklausų duomenys (5 dalis), užsienio šalių praktika dėl baudų taikymo mažmeninėje prekyboje (6 dalis), maisto prekių ir gėrimų tiekėjų bei didžiųjų prekybos tinklų gautų duomenų vertinimas (7 dalis), teisinė aplinka ir teisinio reguliavimo pakankamumas (8 dalis), Lietuvos prekybos įmonių asociacijos pozicija dėl preliminarinių Konkurencijos tarybos išvadų apie atliktą stebėseną dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų (9 dalis), išvados ir pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo (10 dalis).

(4) Tiriamasis laikotarpis: 2018-2019 metai. Vis dėlto stebėsenos metu tiekėjai Konkurencijos tarybai teikė ir ankstesnio bei vėlesnio nei tiriamojo laikotarpio pavyzdžius dėl jiems skiriamų baudų, todėl šie pavyzdžiai taip pat buvo analizuoti.

¹ Su 2020 m. gegužės 5 d. Įstatymo įgyvendinimo stebėsenos pažyma galite susipažinti: http://www.kt.gov.lt/uploads/documents/files/MPINVDI_Pa%C5%BEyma_2020_05-05.pdf.

(5) Preliminarios stebėsenos dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų išvados buvo paskelbtos viešai konsultacijai 2021 m. balandžio 28 d. Konkurencijos tarybos interneto svetainėje.² Visi suinteresuoti asmenys savo pastabas ir pasiūlymus dėl preliminarių stebėsenos išvadų galėjo pateikti iki 2021 m. gegužės 18 d.

(6) Konkurencijos taryba 2021 m. gegužės 18 d. gavo Lietuvos prekybos įmonių asociacijos (toliau – Asociacija) pastabas ir pasiūlymus dėl preliminarių stebėsenos išvadų. Asociacijos pateiktos pastabos ir pasiūlymai buvo išnagrinėti (9 dalis).

(7) Atkreiptinas dėmesys, kad siekiant užtikrinti tiekėjų identifikuojančių duomenų apsaugą³, tiekėjus identifikuojantys duomenys, pavyzdžiui, ūkio subjektų pavadinimai, stebėsenoje neskelbiami ir neatskleidžiami. Taip pat dėl identifikuojančių duomenų apsaugos stebėsenoje pateikiami apibendrinti ūkio subjektų apklausų duomenys, kurie atspindi ūkio subjektų nuomonę, požiūrį į tam tikrą klausimą.

2. Naudoti duomenys ir jų surinkimo bei analizės būdai

(8) Stebėsenos metu informacija bei duomenys buvo renkami tiesiogiai iš rinkos dalyvių (didžiųjų prekybos tinklų bei maisto prekių ir gėrimų tiekėjų, kuriems taikoma Įstatymo apsauga⁴) bei Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių institucijų, vykdančių priežiūrą konkurencijos ir / ar mažmeninės prekybos srityje.

(9) Konkurencijos taryba, siekdama nustatyti problemos mastą, kreipėsi į 5 didžiuosius prekybos tinklus⁵ ir 361 įvairių kategorijų (*bakalėjos, duonos, mėsos, žuvies gaminių, pieno produktų, daržovių ir vaisių, gėrimų*) maisto prekių ir gėrimų tiekėjus, kuriems taikoma Įstatymo apsauga (žr. 1 lentelę). Taip pat, siekdama išsiaiškinti, ar kitos ES šalys susiduria su panašiomis problemomis mažmeninėje prekyboje, kaip šios problemos sprendžiamos ir kaip klausimai dėl galimai nepagrįstų baudų reglamentuojami, kreipėsi į 28 ES valstybių narių institucijas, vykdančias priežiūrą konkurencijos ir / ar mažmeninės prekybos srityje.

(10) Informaciją Konkurencijos tarybai pateikė visi 5 didieji prekybos tinklai bei 261 tiekėjas. Atsakiusieji tiekėjai buvo įvairaus dydžio. Pavyzdžiui, stambesni tiekėjai, kurių pajamos paskutiniaisiais finansiniais metais buvo arti Įstatyme įtvirtintos 40 mln. eurų ribos⁶ (31 mln., 39 mln. eurų), ir smulkesni tiekėjai, kurių pajamos paskutiniaisiais finansiniais metais siekė 300 tūkst., 750 tūkst., 2 mln., 7 mln., 12 mln. eurų. Taip pat Konkurencijos tarybai atsakė 23 ES valstybių narių institucijos.

²Preliminarios stebėsenos dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų išvados: <http://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/konkurencijos-taryba-teikia-viesai-konsultacijai-preliminarias-stebesenos-del-prekybininku-tiekejams-taikomu-baudu-isvadas>; <http://kt.gov.lt/uploads/documents/files/Prane%C5%A1imo%20i%C5%A1vados.pdf>.

³ Įstatymo 5 straipsnis įtvirtina komercinių paslapčių ir tiekėjų identifikuojančių duomenų apsaugą.

⁴ Įstatymas taikomas tiekėjų, kurių bendrosios pajamos paskutiniaisiais finansiniais metais yra ne didesnės kaip 40 mln. eurų, atžvilgiu.

⁵ „Maxima LT“, „Norfos mažmena“, „Rivona“, „Palink“, „Rimi Lietuva“, „Lidl Lietuva“.

⁶ Kaip minėta, Įstatymas taikomas tiekėjų, kurių bendrosios pajamos paskutiniaisiais finansiniais metais yra ne didesnės kaip 40 mln. eurų, atžvilgiu.

(1 lentelė)

Tiekėjų kategorijos	Iš viso apklausta tiekėjų (361)	Atsakė (261)
Bakalėja	137	104
 Kruopos, dribsniai, riešutai, sėklos, džiovinti vaisiai	31	28
 Saldumynai	12	9
 Padažai, aliejai, konservai	26	21
 Užkandžiai	19	15
 Kava, arbata, prieskoniai	17	10
 Kita įvairi produkcija	32	21
Daržovės ir vaisiai	29	19
Duonos gaminiai ir konditerija	51	39
Gėrimai	48	33
Mėsos gaminiai	39	28
Pieno gaminiai	57	38

(11) Informacija bei duomenys buvo renkami didiesiems prekybos tinklams, maisto prekių ir gėrimų tiekėjams ir ES valstybių narių institucijoms, vykdančioms priežiūrą konkurencijos ir / ar mažmeninės prekybos srityje, siunčiant išsamius klausimynus.

(12) Klausimynuose pateikti klausimai buvo tiek kokybiniai (vertinamieji), prašantys ūkio subjektų pateikti nuomonę, požiūrį tam tikrais klausimais, tiek kiekybiniai, prašantys pateikti tikslus duomenis, pavyzdžiui, iš prekybos tinklų gautų baudų skaičių, sumokėtų baudų sumą už padarytus sutarties pažeidimus. Klausimynais ūkio subjektų taip pat buvo prašoma pateikti ir didmeninio prekių pirkimo - pardavimo sutarčių ir / ar jose įtvirtintų nuostatų pavyzdžius bei kitus 2018-2019 metų dokumentus, pavyzdžiui, baudos skyrimo, prekių užsakymų. ES valstybių narių institucijų buvo prašoma pasidalinti teismų, institucijų administracine praktika, sprendžiant problemas dėl galimai nepagrįstų baudų taikymo, teisiniu reglamentavimu šioje srityje bei mažmeninės prekybos įmonių praktika, susijusia su prekių užsakymais ir tiekėjams taikomomis baudomis.

3. Maisto prekių ir gėrimų tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų derybinė galia ir sutarčių nuostatos dėl prekių tiekimo

(13) Įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad šio įstatymo tikslas – riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą.

(14) Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau - LVAT) praktikoje pažymėta, kad, kaip matyti iš Įstatymo parengiamųjų darbų (*travaux préparatoires*), Įstatymo koncepcijos⁷, taip pat Įstatymo projekto aiškinamojo rašto⁸, specifinių teisės normų, įtvirtintų šiame teisės akte, poreikis grindžiamas derybinės galios tarp didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių ir

⁷ Įstatymo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. XI-191: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.339102>.

⁸ Įstatymo projekto aiškinamasis raštas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.352204?jfwid=9o5pdm0dm>.

tiekėjų asimetrija, tokios asimetrijos nulemtu praktiniu nesąžiningu rinkos galios panaudojimu tarpusavio santykiuose ir jo sukuriama rinkos iškraipymais.⁹

(15) Įstatyme yra įtvirtinti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimai, kuriais siekiama uždrausti tam tikrus didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių reikalavimus tiekėjams, kuriais didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika perkeliama tiekėjams ar jiems primetami papildomi įsipareigojimai arba kurie varžo tiekėjų galimybes laisvai veikti rinkoje.

(16) Atsižvelgiant į tai, esant derybinės galios tarp didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių ir tiekėjų asimetrijai, bei tiekėją pripažįstant silpnesniąja santykių su didelę rinkos galią turinčia mažmeninės prekybos įmone šalimi, Įstatymu siekiama tiekėjams suteikti apsaugą nuo didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių taikomų ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančių veiksmų ir pažaboti šiuos veiksmus.

(17) Siekiant išsiaiškinti, ar didžiųjų prekybos tinklų veiksmas, tiekėjams skiriant baudas už pažeidimus, kurių padarymui įtakos turėjo ne nuo tiekėjo valios priklausantys veiksniai, būtų laikoma nesąžininga praktika, analizuotos tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų sudarytų sutarčių nuostatos.

(18) Maisto prekių ir gėrimų tiekėjai su didžiaisiais prekybos tinklais sudaro didmeninio pirkimo-pardavimo (tiekimu) sutartis dėl prekių tiekimo į didžiuosius prekybos tinklus. Su tiekėjais paprastai sudaromos tipinės pirkimo-pardavimo sutartys, kuriose įtvirtinamos nuostatos, susijusios su prekių tiekimu, šalims taikoma atsakomybė už sutarties nuostatų pažeidimus.

(19) Maisto prekių ir gėrimų tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų sutartyse įtvirtinama bendro pobūdžio nuostata, pagal kurią tiekėjas įsipareigoja pristatyti prekybos tinklui užsakyme nurodytą prekių kiekį. Vis dėlto sutartyse nėra numatytas prekių kiekio suderinimo su tiekėju mechanizmas. Tiekėjas tikslų prekių kiekį sužino tik gautame prekių užsakyme, kuris tiekėjui siunčiamas likus kelioms dienoms ar net tą pačią dieną iki užsakymo įvykdymo sutartyje nurodytu būdu. Pavyzdžiui, per elektroninę duomenų mainų sistemą, elektroniniu paštu, telefonu. Tiekėjas, gavęs iš prekybos tinklo užsakymą su tam tikru prekybos tinklo norimu prekių kiekiu, turi pristatyti prekes prekybos tinklui į sutartyse numatytą prekių pristatymo vietą (į centrinius sandėlius / prekių pristatymo bazę / paskirstymo centrą) ar tiesiogiai į parduotuves pagal prekių pristatymo grafiką, kuriame numatytos prekių pristatymo dienos ir laikas.

(20) Pagal sutarčių nuostatas prekybos tinklas neįsipareigoja pirkti tam tikro prekių kiekio iš tiekėjo, kadangi tiekiamų prekių kiekis priklauso nuo prekybos tinklo poreikių, prekių paklausos. Tačiau sutartyse numatyta, kad tiekėjas visada privalo turėti pakankamus prekių likučius, kad bet kada gavęs užsakymą iš prekybos tinklo, galėtų jį įvykdyti. Priešingu atveju, už užsakymo neįvykdymą sutartyse numatytos baudos.

(21) Tiekėjų ir prekybos tinklų sudarytose sutartyse įtvirtinamos nuostatos, susijusios su baudų taikymu tiekėjui už sutarties nuostatų pažeidimus. Pagal sutartis tiekėjas įsipareigoja sumokėti mažmeninės prekybos įmonei tam tikro dydžio baudą už prekių tiekimo sąlygų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, pavyzdžiui, tiekėjui laiku nepateikus mažmeninės prekybos įmonei užsakytų prekių, neįvykdžius viso ar dalies užsakymo.

(22) Iš sutarčių matyti, kad paprastai tiekėjams už sutarties nuostatų pažeidimus taikomos standartinės baudos. Sutartyse baudų dydžiai už pažeidimus (viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą, pavėluotą prekių pristatymą) nurodomi keliais būdais:

(23) - *procentine išraiška*. Pavyzdžiui, baudos gali siekti iki 100 proc. nuo nepristatytų užsakytų prekių sumos / nuo užsakytų prekių, kurios pavėluotai pristatytos arba nepristatytos, vertės / nepristatytų prekių kainos;

⁹ LVAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-1014/2013, <https://eteismai.lt/byla/95854309073136/A-858-1014-13>, 101 pastraipa; LVAT 2021 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-207-624/2021, <http://liteko.teismai.lt/viesasprenimupaijeska/tekstas.aspx?id=d0e4f9b2-8a8f-49fd-936b-14baa731ae5c>, 29 pastraipa.

(24) - *konkrečia fiksuota suma už kiekvieną pažeidimo atvejį.* Apskaičiuojant baudą, kuri išreikšta konkrečia fiksuota suma, paprastai atsižvelgiama į maisto prekių ir gėrimų skaičių, kiekvieną uždelstą prekių pristatymo valandą, parduotuvių, kurioms nepristatytos prekės, skaičių. Vienas iš tiekėjų nurodė, kad nepristatė tik kelių prekių vienetų iš viso užsakymo prekių kiekio, tačiau, atsižvelgiant į minėtus baudos skyrimo kriterijus, prekybos tinklo skirta bauda (fiksuota konkreti suma) sudarė beveik visų užsakytų prekių sumą.

(25) Siekiant išsiaiškinti tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų sutarčių sudarymo procesą, stebėsenos metu siųstuose klausimynuose maisto prekių ir gėrimų tiekėjų bei prekybos tinklų buvo klausama, ar sutartyse įtvirtintos nuostatos dėl prekių kiekių užtikrinimo, taip pat nustatyti baudų dydžiai yra / buvo derinami su tiekėjais bei prašoma nurodyti, koku būdu (elektroniniu paštu, žodžiu) buvo vedamos derybos ir pateikti tai patvirtinančius įrodymus.

(26) Didieji prekybos tinklai nurodė, kad su kiekvienu tiekėju individualiai suderinamos sutarties nuostatos ir, jei tiekėjas sudaro sutartį, laikoma, jog sutarties nuostatos suderintos. Taip pat, didžiųjų prekybos tinklų teigimu, visi tiekėjai turi galimybę derėtis dėl sutartyje įtvirtintų nuostatų.

(27) Priešingai į šį klausimą atsakė tiekėjai, kurie nurodė, kad derybos dėl sutartyse įtvirtinamų nuostatų nevyksta, išskyrus pavienius atvejus, kai derybos vyko žodžiu. Taip pat atsakydami į minėtą klausimą, tiekėjai atkreipė dėmesį į derybinės galios tarp tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių disbalansą. Tiekėjai nurodė, kad neturėdami derybinės galios prieš didžiuosius prekybos tinklus yra priversti toliau dirbti su jais, o ne rinkti kitus prekybos tinklus, kadangi didieji prekybos tinklai užima didžiąją dalį maisto produktų mažmeninės rinkos bei sudaro didžiąją dalį jų pardavimų Lietuvoje. Tiekėjai nurodė, kad Lietuvoje nėra alternatyvų didiesiems prekybos tinklams. Tiekėjų teigimu, didieji prekybos tinklai yra pagrindiniai produkcijos pirkėjai, įsigyjantys iš tiekėjų didelius kiekius produkcijos, o kiti mažesni prekybininkai nėra pajėgūs įsigyti tokio kiekio produkcijos.

(28) Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta aukščiau, galima teigti, kad esant derybinės galios tarp tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių asimetrijai bei tiekėjams neturint derybinės galios prieš didelę rinkos galią turinčią mažmeninės prekybos įmonę, tačiau norint užsitikrinti prekių tiekimą į didžiuosius prekybos tinklus, tiekėjai sutinka su jiems nepalankiomis tiekimo sąlygomis ir primetamomis sutarties nuostatomis.

4. Maisto prekių ir gėrimų tiekėjų ir prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, derybinė galia ir sutarčių nuostatos dėl prekių tiekimo

(29) Siekiant nustatyti, ar maisto prekių ir gėrimų tiekėjams sudarant sutartis su prekybos tinklais, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, tiekėjai turi derybinę galią bei ar tiekėjai gauna galimai nepagrįstas ir neproporcingas baudas iš minėtų prekybos tinklų už sutarties nuostatų pažeidimus, tiekėjų buvo prašoma pateikti informaciją apie jų ir prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, tarpusavio santykių praktiką tiekiant prekes, bei pateikti sudarytų sutarčių su minėtais prekybos tinklais pavyzdžius.

(30) Paprastai tiekėjų ir minėtų prekybos tinklų sutartyse numatyta, kad tiekėjas įsipareigoja pristatyti prekių kiekį, nurodytą užsakyme, kuris tiekėjui pateikiamas sutartyje numatytu būdu (elektroniniu paštu, telefonu, faksu, elektronine duomenų mainų sistema ar kt.). Sutartyse įtvirtinta, kad prekių kiekis nustatomas šalių susitarimu ir /ar suderinamas kiekvieno užsakymo atveju. Gavęs užsakymą, tiekėjas turi pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį į sutartą vietą.

(31) Kai kuriose tarp tiekėjo ir prekybos tinklo sudarytose sutartyse numatyta, kad, jei tiekėjas, gavęs užsakymą, negali jo įvykdyti, tai tiekėjui numatyta galimybė iš anksto informuoti

prekybos tinklą apie užsakymo neįvykdymą. Vis dėlto, jeigu tiekėjas kelis kartus iš eilės gauna užsakymą, kurio negali įvykdyti, tačiau tiekėjas prekybos tinklo neinformuoja apie jo neįvykdymą, tokiu atveju tiekėjui gali būti taikoma sutartyje numatyta bausė.

(32) Taip pat, kaip ir su didžiais prekybos tinklais, sutartyse numatyta atsakomybė tiekėjui tinkamai neįvykdžius prekių užsakymo, pavyzdžiui, tiekėjui laiku nepristačius užsakymo prekių kiekio. Iš sutarčių nuostatų matyti, kad sutartyse įtvirtinti įvairūs baudų dydžiai. Vis dėlto, tiekėjai atkreipė dėmesį, kad nors sutartyse įtvirtintos baudos, tačiau praktikoje jos nėra taikomos arba taikomos labai retai. Tiekėjai paaiškino, kad, priešingai nei su didžiais prekybos tinklais, turi galimybę koreguoti prekių kiekius, pristatymo terminus susitardami su prekybos tinklu. Be to, tiekėjų teigimu, prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, užsakomų prekių kiekiai nėra dideli lyginant su didžiųjų prekybos tinklų užsakomais prekių kiekiais, todėl netgi jei užsakymas pateikiamas likus mažai laiko iki jo įvykdymo, tiekėjas gali užsakymą įvykdyti laiku.

(33) Taip pat tiekėjai paaiškino, kad su prekybos tinklais, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, susiklostę bendradarbiavimo principu grindžiami santykiai ir abi šalys (tiekėjas ir prekybos tinklas) yra lygiaverčiai partneriai, kadangi turi galimybę susitarti dėl sutartyse įtvirtinamų nuostatų, susijusių su prekių tiekimu.

(34) Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta aukščiau, galima teigti, jog prekybos tinklai, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, santykiuose su tiekėjais neturi tokios derybinės galios, kurią turi didieji prekybos tinklai. Tai, kad šalys (maisto prekių ir gėrimų tiekėjai ir prekybos tinklai) tarpusavio santykiuose yra lygiavertės, patvirtina tarp šalių sudarytų sutarčių nuostatos, kuriose numatyta, kad prekių kiekis nustatomas šalių susitarimu ir / ar suderinamas kiekvieno užsakymo atveju. Taip pat tarp šalių susiklosčiusi tarpusavio santykių praktika, kuomet tiekėjai gali susitarti su minėtais prekybos tinklais dėl prekių tiekimo sąlygų.

5. STEBĖSENOS METU ATLIKTŲ APKLAUSŲ DUOMENYS

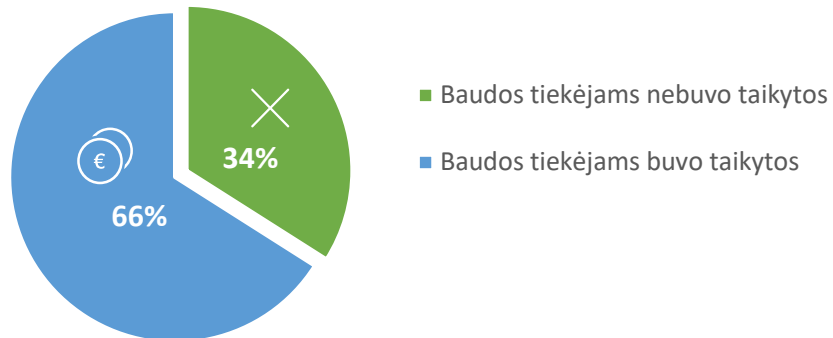
5.1 Maisto prekių ir gėrimų tiekėjų apklausos duomenys dėl taikomų baudų už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą arba netinkamą vykdymą

(35) Kaip minėta (9) pastraipoje, siekiant išanalizuoti tiekėjų keliamą klausimą dėl galimai nepagrįstų ir neproporcingų baudų taikymo, buvo kreiptasi į 361 maisto prekių ir gėrimų tiekėją, kuriam taikoma Įstatymo apsauga.

(36) Atsakymus pateikė 261 tiekėjas, iš kurių 172 tiekėjai nurodė, kad susidūrė su baudų taikymo praktika 2018-2019 metais, t. y. didieji prekybos tinklai skyrė bauses už pažeidimus, susijusius su prekių tiekimu, o 89 atsakiusieji tiekėjai nurodė, kad baudų iš didžiųjų prekybos tinklų nėra gavę. Taigi apie 66 proc. atsakiusių tiekėjų praktikoje susidūrė su baudomis ir apie 34 proc. tiekėjų baudų iš didžiųjų prekybos tinklų nėra gavę (žr. 1 diagramą).

(1 diagrama)

DIDŽIŲJŲ PREKYBOS TINKLŲ BAUDŲ TAIKYMAS TIEKĖJAMS

(37) Tiekėjai, kurie susidūrė su baudomis, nurodė, kad baudos dažniausiai skiriamos už šiuos pažeidimus:

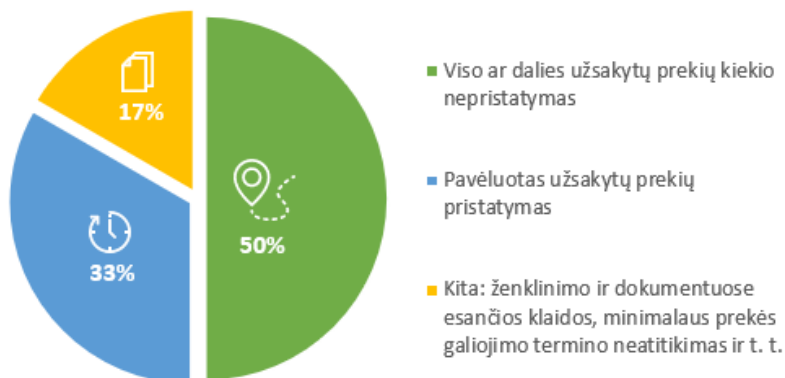
(38) - už viso ar dalies užsakytų prekių kiekio nepristatymą (86 tiekėjai ir tai sudaro 50 proc. tiekėjų, kurie susidūrė su baudų taikymu);

(39) - už laiku nepristatytas prekes (pavėluotas užsakytų prekių pristatymas) (57 tiekėjai ir tai sudaro 33 proc. tiekėjų, kurie susidūrė su baudų taikymu).

(40) Taip pat tiekėjai įvardino ir kitus pažeidimus, už kuriuos skiriamos baudos. Pavyzdžiui, baudos taikomos už ženklavimo ar dokumentuose (krovinio važtaraštyje, sąskaitoje) esančias klaidas; už minimalaus galiojimo termino, kurį nustatė mažmeninės prekybos įmonė tiekėjo prekėms, neatitikimą; už netinkamą temperatūrą prekių transportavimo metu; netinkamą produktų pakuočių išdėstymą ant palečių; prekių pakuotės pažeidimus (29 tiekėjai ir tai sudaro 17 proc. tiekėjų, kurie susidūrė su baudomis). Vis dėlto, šie pažeidimai, kurių padarymui turi aplinkybės, priklausančios nuo tiekėjo valios, ir už juos skiriamos baudos yra retesni lyginant su pažeidimais, kurių padarymui įtakos turi ne nuo tiekėjo valios priklausantys veiksniai ir už juos skiriamos baudos, pavyzdžiui, už viso ar dalies užsakytų prekių kiekio nepristatymą, pavėluotą prekių pristatymą (žr. 2 diagramą).

(2 diagrama)

DAŽNIAUSIAI SKIRIAMOS BAUDOS

(41) Iš tiekėjų apklausos metu pateiktos informacijos nustatyta, kad tiekėjai moka įvairaus dydžio baudas didiesiems prekybos tinklams už padarytus pažeidimus. Pavyzdžiui, vienas iš tiekėjų nurodė, kad 2018-2019 metais sumokėjo prekybos tinklams apie 28 000 eurų sumą už 87 baudas ir tai sudarė apie 1 proc. tiekėjo metinių pardavimo pajamų.

(42) Toliau pateikiama tam tikrų tiekėjų informacija apie 2018-2019 metais sumokėtas baudas didiesiems prekybos tinklams už padarytus pažeidimus bei kokią dalį nuo tiekėjo pardavimo pajamų sudarė šio baudos (žr. 2 lentelę).

(2 lentelė)

Nr.	Tiekėjas	Iš didžiųjų prekybos tinklų gautų baudų skaičius 2018-2019 m. už padarytus pažeidimus	Baudų suma, kurią tiekėjas sumokėjo 2018-2019 m. už padarytus pažeidimus	Baudų sumos dalis (procentais) nuo tiekėjo pardavimo pajamų
1.	Tiekėjas Nr. 1	110	26 000	0,4
2.	Tiekėjas Nr. 2	119	120 000	0,4
3.	Tiekėjas Nr. 3	111	46 000	0,4
4.	Tiekėjas Nr. 4	90	23 000	0,3
5.	Tiekėjas Nr. 5	51	17 000	0,2
6.	Tiekėjas Nr. 6	30	30 000	0,2
7.	Tiekėjas Nr. 7	56	8 000	0,2
8.	Tiekėjas Nr. 8	128	38 000	0,2

(43) Siekiant išsiaiškinti, ar praktikoje yra atvejų, kuomet tiekėjui paskirta bauda sumažinama ar anuliuojama, tiekėjų buvo prašoma paaiškinti, ar egzistuoja procedūra, pagal kurią sprendžiamas tiekėjui skirtos baudos pagrįstumas.

(44) Tiekėjai nurodė, kad ginčų dėl baudų taikymo nagrinėjimo procedūra numatyta. Tiekėjai paaiškino, kad ginčai nagrinėjami tiek žodžiu (telefonu, susitikimų metu), tiek raštu (el. paštu). Vis dėlto, tiekėjų teigimu, praktikoje ši procedūra labiau teorinio pobūdžio, nes baudos (ne)taikymo klausimas priklauso ne nuo tiekėjo pateiktų paaiškinimų ir objektyvių priežasčių, bet nuo mažmeninės prekybos įmonės darbuotojo, dažniausiai vadybininko, geranoriškumo. Tiekėjai nurodė, kad net ir pranešus didiesiems prekybos tinklams priežastis, dėl kurių nebuvo galima pristatyti produktų laiku, tinklai šiuos panešimus dažniausiai ignoruoja, atsiųsdami baudų skyrimo dokumentą. Tiekėjai, neturėdami derybinės galios prieš didįjį prekybos tinklą, tačiau būdami suinteresuoti tiekti prekes į didžiuosius prekybos tinklus dėl priežasčių, nurodytų (27) pastraipoje, sutinka su didžiojo prekybos tinklo sąlygomis ir sumoka tinklų paskirtas baudas. Kai kurie tiekėjai nurodė, kad jeigu laiku nesumoka prekybos tinklo paskirtos baudos ir bando derėtis dėl baudos sumažinimo, prekybos tinklas delsia vykdyti kitų prekių užsakymus arba atsisako tam tikrų tiekėjo prekių prekybos tinklo lentynose, nepaaiškindamas prekių atsisakymo lentynose priežasčių.

(45) Apklausos metu tiekėjų paklausus, kaip praktikoje būtų galima išvengti didžiosios dalies baudų taikymo atvejų, tiekėjai nurodė, kad esama problema galėtų būti išspręsta, jeigu užsakyme nurodomi tikslūs prekių kiekiai nebūtų prekybos tinklo vienašališkai primetami, bet suderinami su tiekėju, o jų įvykdymui prekybos tinklai skirtų pakankamai laiko (žr. 3 ir 4 lenteles).

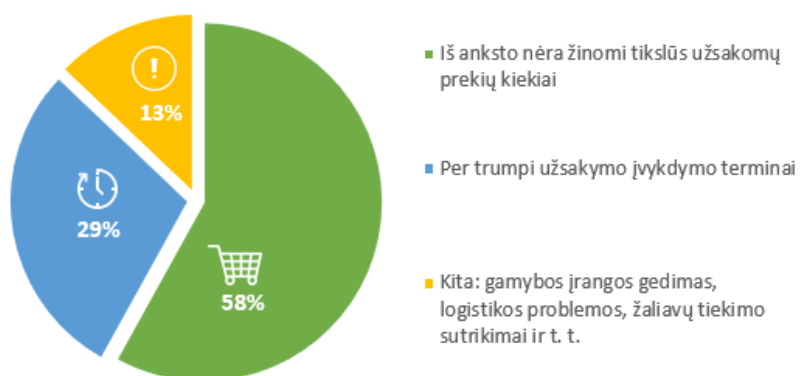
Atsižvelgiant į šį tiekėjų argumentą, toliau analizuota tiekėjų keliami problema, susijusi su užsakomais prekių kiekiais ir užsakymų įvykdymų terminais.

5.1.1 Maisto prekių ir gėrimų tiekėjų pozicija dėl užsakomų prekių kiekių

(3 diagrama)

(46) Kaip minėta (36) pastraipoje, iš 261 atsakymus pateikusių tiekėjų, 172 tiekėjai susidūrė su bandomis. 100 iš 172 tiekėjų, kurie susidūrė su baudų taikymu (58 proc.), nurodė, kad tiekėjas nepristato viso ar dalies prekių kiekio, kadangi iš anksto (iki užsakymo gavimo) nėra žinomi ir / ar sunkiai prognozuojami tikslūs užsakomų prekių kiekiai (žr. 3 diagramą).

PRIEŽASTYS, DĖL KURIŲ TIEKĖJAI NEGALI PRISTATYTI VISO AR DALIES PREKIŲ KIEKIO AR LAIKU ĮVYKDYTI UŽSAKYMŲ

(47) Tiekėjai nurodė, kad praktikoje tikslų užsakomų prekių kiekį sužino tik gautame prekių užsakyme, kuris dažniausiai siunčiamas tiekėjui per elektroninę duomenų mainų sistemą tą pačią dieną arba likus vos dienai ar dviem iki užsakymo įvykdymo.

(48) Tiekėjų teigimu, mažmeninės prekybos įmonių užsakomų prekių kiekiai net ir ne akcijų metu (reguliarūs / įprastiniai užsakymai) labai skiriasi, svyruoja, yra nenuspėjami, o mažmeninės prekybos įmonės iki reguliaraus / įprastinio užsakymo pateikimo nenurodo prognozių apie būsimą prekių kiekį.

(49) Tiekėjai nurodė, kad sunkiausia prognozuoti prekybos tinklų užsakomus greitai gendančių sezoninių prekių kiekius, nes šių prekių paklausa priklauso ne tik nuo sezoniškumo, bet ir oro sąlygų. Kaip minėjo tiekėjai, tam tikrų prekių pardavimai, priklausomai nuo oro sąlygų, gali išaugti, pavyzdžiui, viršyti kelių mėnesių užsakomus kiekius, ir tiekėjas niekaip negali šio kiekio numatyti iš anksto ar prognozuoti.

(50) Tiekėjai atkreipė dėmesį, kad ypatingai sunku numatyti / suplanuoti užsakomų prekių kiekį, kai mažmeninės prekybos įmonės vykdo akcijas ir pateikia didesnio prekių kiekio užsakymą. Tiekėjai paaiškino, kad keli prekybos tinklai iš viso neinformuoja tiekėjų apie akcinių prekių kiekius, todėl tiekėjai analizuoja praėjusių akcijų pardavimų statistiką ir tokiu būdu bando nuspėti akcinių prekių kiekius. Tiekėjų teigimu, jei mažmeninės prekybos įmonė pateikia didesnio prekių kiekio užsakymą nei tiekėjas planavo, tiekėjas negali pristatyti viso užsakytų prekių kiekio, todėl gauna baudą. Jei tiekėjas pagal tiekėjo atliktas prognozes pagamina didesnę prekių kiekį, o mažmeninės prekybos įmonė užsako mažesnę nei kad tiekėjo planuotas prekių kiekis, tiekėjas patiria nuostolius, kadangi prekes reikia sandėliuoti, o esant ribotam prekių tinkamumo vartoti terminui, jas išparduoti žymiai pigiau arba sunaikinti.

(51) Taip pat tiekėjai nurodė, kad keli didieji prekybos tinklai, organizuodami akciją, iš anksto, pavyzdžiui, prieš 2 savaites ar daugiau iki užsakymo įvykdymo, elektroniniu paštu ir / ar kitomis informavimo priemonėmis informuoja tiekėją apie preliminarinius užsakomų akcinių prekių kiekius. Vis dėlto, tiekėjų teigimu, iš anksto prekybos tinklų nurodyti akcijai skirti preliminarūs prekių kiekiai dažnu atveju skiriasi nuo užsakyme nurodyto tikslaus prekių kiekio. Pavyzdžiui,

užsakyme nurodomas kelis kartus didesnis tikslus akcijai skirtų prekių kiekis nei kad tiekėjui buvo žinomas preliminarus šių prekių kiekis. Tokiu atveju, tiekėjų teigimu, išankstinis pranešimas apie preliminarinius prekių kiekius tiekėjui neturi prasmės.

(52) Vis dėlto, tiekėjai teigiamai vertina vieno iš didžiųjų prekybos tinklų praktiką, kuomet šis prekybos tinklas, organizuodamas akciją, užsakyme nurodo tokį prekių kiekį, dėl kurio tiekėjas ir prekybos tinklas susitarė. Tiekėjai nurodė, kad šis prekybos tinklas iki užsakymo pateikimo tiekėjui atsiunčia apytikslį užsakomų prekių kiekį. Tiekėjas, gavęs iš prekybos tinklo pranešimą su apytiksliu prekių kiekiu, turi įsivertinti, ar galės pristatyti prekybos tinklo norimą prekių kiekį. Kai su tiekėju iki užsakymo pateikimo susitariama dėl akcijai skirtų prekių kiekio, vėliau šis kiekis nurodomas prekybos tinklo tiekėjui atsiųstame užsakyme. Tiekėjų teigimu, dėl minėto prekybos tinklo praktikos, kai su tiekėju iki užsakymo pateikimo susitariama dėl prekių kiekio, kuris vėliau nurodomas tiekėjui atsiųstame užsakyme, tiekėjai gali tinkamai įvykdyti užsakymą, t. y. laiku pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį. Dėl šios priežasties, tiekėjų teigimu, prekybos tinklas neturi pagrindo skirti baudų.

5.1.2 Maisto prekių ir gėrimų tiekėjų pozicija dėl prekių užsakymo įvykdymo terminų

(53) Apklaustos metu tiekėjai įvardino kitą svarbią priežastį, kodėl laiku negali pristatyti prekių mažmeninės prekybos įmonei ir dėl to didieji prekybos tinklai taiko baudas. 50 iš 172 tiekėjų, kurie susidūrė su baudomis (29 proc. tiekėjų, kurie susidūrė su baudų taikymu), nurodė, kad turi mažai laiko nuo užsakymo gavimo iki prekių pristatymo, t. y. per trumpi užsakymo įvykdymo terminai. Tiekėjai paaiškino, kad iki užsakymo įvykdymo prieš 1 ar 2, o kartais tą pačią dieną gavę užsakymą iš prekybos tinklo, kuriame nurodomas tikslus užsakomų prekių kiekis, neturi pakankamai laiko jam įvykdyti. Be to, tiekėjų teigimu, daugeliu atvejų su prekybos tinklais neturi galimybių derėtis ne tik dėl užsakymuose pateikiamų prekių kiekių, bet ir dėl užsakymo įvykdymui skirto laiko, t. y. kad prekybos tinklas, likus pakankamai laiko iki užsakymo įvykdymo, praneštų apie užsakomus prekių kiekius.

(54) Siekiant įvertinti tiekėjų keliamos problemos dėl trumpų užsakymo įvykdymo terminų mastą, įvairių kategorijų tiekėjų buvo prašoma pateikti skirtingų laikotarpių reguliarių / įprastinių bei akcinių prekių užsakymų pavyzdžius, iš kurių matytųsi užsakymų pateikimo ir įvykdymo terminai.

(55) Iš tiekėjų pateiktos informacijos matyti, kad dažnu atveju tik prieš 1 ar 2 dienas iki reguliaraus / įprastinio užsakymo įvykdymo mažmeninės prekybos įmonė pateikia tiekėjui užsakymą su tikslu užsakomų prekių kiekiu. Be to, tiekėjų teigimu, kai kuriuose prekybos tinkluose užsakymą reikia įvykdyti netgi tą pačią dieną nuo užsakymo gavimo, o prekybos tinklai atsisako šį terminą koreguoti (pailginti), neįvardindami objektyvių priežasčių. Taip pat tiekėjai nurodė, kad pasitaiko atvejų, kai užsakymai pateikiami ne darbo dieną, kuomet tiekėjas nevykdo veiklos, o užsakymą reikia įvykdyti kitos darbo dienos ryte.

(56) Atsižvelgiant į tiekėjų pateiktus ir išanalizuotus užsakymų duomenis, toliau pateikiama informacija apie dažniausiai praktikoje taikomus reguliaraus / įprastinio užsakymo terminus (žr. 3 lentelę).¹⁰

¹⁰ Terminas, per kurį tiekėjas turi įvykdyti užsakymą nuo jo gavimo.

(3 lentelė)

Tiekėjų kategorija (sektorius)	Reguliarus / įprastinio užsakymo įvykdymo terminai	Tiekėjų vertinimu, protingi ¹¹ reguliarus / įprastinio užsakymo įvykdymo terminai
 Bakalėja	Ta pati diena ¹² -2 dienos	2-7 darbo dienos
 Daržovės ir vaisiai	1-2 dienos	1-2 darbo dienos
 Duonos gaminiai ir konditerija	Ta pati diena– 4 dienos	2-5 darbo dienos
 Gėrimai	Ta pati diena – 4 dienos	2-5 darbo dienos
 Mėsos gaminiai	1-2 dienos	2-7 darbo dienos
 Pieno gaminiai	Ta pati diena – 2 dienos	1-3 darbo dienos
 Žuvis	1-2 dienos	2-3 darbo dienos

(57) Siekiant išsiaiškinti, kokie vyrauja akcinių prekių užsakymo įvykdymo terminai, t. y. terminai, per kuriuos tiekėjas turi įvykdyti akcinių prekių užsakymą nuo jo gavimo, bei ar tiekėjai turi galimybę iš anksto pasiruošti akcinių prekių užsakymams, kuomet mažmeninės prekybos įmonės pateikia didesnio prekių kiekio užsakymą nei įprastai, tiekėjų buvo prašoma pateikti duomenis (užsakymų pavyzdžius).

(58) Atsižvelgiant į iš tiekėjų gautus ir išanalizuotus užsakymų duomenis, toliau pateikiama informacija apie dažniausiai praktikoje taikomus akcinių prekių užsakymo terminus (žr. 4 lentelę).¹³

(4 lentelė)

Tiekėjų kategorija (sektorius)	Akcinių prekių užsakymo įvykdymo terminai	Tiekėjų vertinimu, protingi ¹⁴ akcinių prekių užsakymo įvykdymo terminai
 Bakalėja	Ta pati diena ¹⁵ - 2 dienos	20 darbo dienų
 Daržovės ir vaisiai	1 – 30 dienų	2-20 darbo dienų
 Duonos gaminiai ir konditerija	Ta pati diena – 5 dienos	2-5 darbo dienos
 Gėrimai	Ta pati diena – 4 dienos	10-20 darbo dienų
 Mėsos gaminiai	1-2 dienos	10 darbo dienų
 Pieno gaminiai	Ta pati diena – 2 dienos	2-4 darbo dienos
 Žuvis	1-2 dienos	4 darbo dienos

(59) Atkreiptinas dėmesys, kad klausimą dėl trumpų užsakymų įvykdymo terminų kėlė ir Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacija, perkeliant 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos

¹¹ Prieš kiek laiko iki reguliarus / įprastinio užsakymo įvykdymo mažmeninės prekybos įmonė turėtų pateikti užsakymą su tikslu prekių kiekiu tiekėjui, kad tiekėjas laiku suspėtų įvykdyti užsakymą.

¹² Užsakymas pateikiamas ir turi būti įvykdomas tą pačią dieną, pavyzdžiui, per 7, 9 valandas.

¹³ Terminas, per kurį tiekėjas turi įvykdyti akcinių prekių užsakymą nuo jo gavimo.

¹⁴ Prieš kiek laiko iki akcinių prekių užsakymo įvykdymo mažmeninės prekybos įmonė turėtų pateikti užsakymą su tikslu akcinių prekių kiekiu tiekėjui, kad tiekėjas laiku suspėtų įvykdyti užsakymą.

¹⁵ Užsakymas pateikiamas ir turi būti įvykdomas tą pačią dieną, pavyzdžiui, per 7, 9 valandas.

praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje (toliau taip pat – Direktyva) į nacionalinę teisę. Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacija siūlė Įstatyme įtvirtinti naują nesažiningų veiksmų draudimą, nurodant: „Sutartyse ar jų prieduose sutarties sudarymo metu nenurodžius detalaus kiekinio tiekimo grafiko, užsakymai greitai gendantiems maisto produktams turi būti pateikiami:

- a) jei tai reguliarus užsakymas (paskaičiuojamas kaip 3 prieš tai einančių kalendorinių savaitių aritmetinis vidurkis, eliminuojant akcijas ir šventinius periodus) - turi būti pateiktas ne vėliau kaip 2 d. d. iki užsakymo įvykdymo datos;
- b) jei tai smarkiai pardavimus skatinantis veiksmas (daugiau nei 30 proc. nuo reguliarių užsakymų) užsakymas turi būti pateiktas ne vėliau kaip 5 d. d. iki užsakymo įvykdymo datos;
- c) jei pateiktame užsakyme nurodomas trumpesnis įvykdymo terminas už numatytą a) ar b) punktuose, pirkėjas negali taikyti sutartyse numatytų sankcijų ar baudų jei užsakymas įvykdomas nepilnai ar pavėluotai.“

5.2 Didžiųjų prekybos tinklų apklausos duomenys dėl maisto prekių ir gėrimų tiekėjams taikomų baudų už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą arba netinkamą vykdymą

(60) Didieji prekybos tinklai pateikė informaciją apie Įstatymo saugomų tiekėjų, kurie tiekia prekes į didžiuosius prekybos tinklus¹⁶, sumokėtas baudas už sutartinių nuostatų pažeidimus. Iš didžiųjų prekybos tinklų pateiktos informacijos nustatyta, kad bendra baudų, kurių 2018 – 2019 metais sumokėjo Įstatymo saugomi tiekėjai didiesiems prekybos tinklams už padarytus pažeidimus, suma siekė apie 4,5 mln. eurų.

(61) Apklausos metu didieji prekybos tinklai nurodė, kad skiriamų baudų tiekėjams tikslas – ne pelno siekimas, tačiau tiekėjų sudrausminimas, siekiant užtikrinti tinkamą sutartinių įsipareigojimų vykdymą. Didžiųjų prekybos tinklų teigimu, baudos tiekėjams numatytos prevenciniais tikslais, kad užkirstų kelią tiekėjų piktnaudžiavimui, susijusiam su netinkamu prekių pristatymu ar prekių pristatymu ne laiku. Mažmeninės prekybos įmonių teigimu, baudų tiekėjams taikymas veikia kaip tinkama prekių tiekimo į tinklus užtikrinimo priemonė.

(62) Prekybos tinklai akcentavo, kad užsakyto tam tikro prekių kiekio tiekimas laiku yra labai svarbus komercinėje veikloje. Priešingu atveju, prekybos tinklai gali patirti nuostolius, sutrikti prekių tiekimas, kilti prekių pasirinkimo prekybos tinkluose problema ir dėl to nukentėtų galutinis vartotojas.

(63) Prekybos tinklų teigimu, tiekėjams skiriamos minimalius prekybos tinklo nuostolius padengiančios baudos, kurios užtikrintų tinkamą tiekėjų sutartinių įsipareigojimų vykdymą ir atgrasytų tiekėjus nuo pažeidimų darymo.

(64) Didieji prekybos tinklai nurodė, kad baudos tiekėjams dažniausiai skiriamos už šiuos pažeidimus: viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą, pavėluotą prekių pristatymą. Už kitus pažeidimus skiriamos baudos sudaro tik nedidelę dalį visų tiekėjams skiriamų baudų.

(65) Prekybos tinklų teigimu, užsakyto prekių kiekio pristatymas laiku yra labai svarbus tuo atveju, kai prekybos tinklas planuoja ir organizuoja prekių pardavimo skatinimo akcijas, kadangi prekybos tinklas turi užtikrinti vartotojams reklamuojamą prekių kiekį ir nepažeisti Lietuvos

¹⁶ Atkreiptinas dėmesys, kad visų Įstatymo saugomų tiekėjų, kurie tiekia prekes į didžiuosius prekybos tinklus, skaičius nebūtinai sutampa su Konkurencijos tarybos apklaustų tiekėjų skaičiumi, nes ne visi Konkurencijos tarybos apklausti tiekėjai pateikė atsakymus. Kaip minėta, Konkurencijos taryba apklausė 361 tiekėją, atsakymus pateikė 261 tiekėjas ir iš atsakymus pateikusių tiekėjų 172 tiekėjai susidūrė su baudų taikymo praktika 2018-2019 metais.

Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo ar Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo reikalavimų.

(66) Siekiant išsiaiškinti praktiką dėl tiekėjams pateikiamų užsakymų, kuriuose nurodomas užsakomų prekių kiekis, prekybos tinklų buvo prašoma pateikti informaciją, susijusią su užsakomais prekių kiekiais.

(67) Prekybos tinklai paaiškino, kad tikslus užsakomų prekių kiekius tiekėjas sužino gaudamas užsakymą, kuris tiekėjui siunčiamas sutartyje numatytu būdu: per elektroninę duomenų mainų sistemą, elektroniniu paštu, telefonu. Vienas iš prekybos tinklų atkreipė dėmesį, kad užsakymo kaip dokumento paskirtis yra nurodyti tikslų užsakomų prekių kiekį. Kito prekybos tinklo teigimu, tiekėjas, sudarydamas su prekybos tinklu sutartį, privalo įsivertinti savo galimybes tiekti prekes į parduotuvių tinklą ir vykdyti prisiimtus sutartinius įsipareigojimus. Todėl tiekėjas, pasirašęs sutartį, yra *de facto* pasiruošęs pateikti sutarto asortimento bendrovės pageidaujamus / užsakomus prekių kiekius. Taip pat vienas iš prekybos tinklų nurodė, kad su tiekėjais palaikomi tęstiniai santykiai, todėl tiekėjai gali pakankamai tiksliai prognozuoti užsakomų prekių kiekius atsižvelgiant į ankstesnių laikotarpių užsakymus.

(68) Visi didieji prekybos tinklai nurodė, kad akcijas, kurių metu prekybos tinklai užsako didesnę nei įprastai prekių kiekį, planuoja iš anksto. Todėl kai kurių didžiųjų prekybos tinklų teigimu, praktikoje tiekėjai visada iš anksto, dažnu atveju prieš pora savaičių ar savaitę iki užsakymo pateikimo, informuojami apie preliminarius akcinių prekių kiekius. Vieno iš didžiųjų prekybos tinklų teigimu, tiekėjai iš anksto informuojami apie prekes, kurioms bus taikoma akcija, todėl tiekėjas gali pats įsivertinti, kokį prekių kiekį pagaminti. Kito prekybos tinklo teigimu, akcinių prekių užsakyme nurodomas prekių kiekis, dėl kurio buvo gautas tiekėjo pritarimas.

(69) Siekiant išsiaiškinti, ar su tiekėjais numatyta ginčų dėl baudų skyrimo nagrinėjimo procedūra, didžiųjų prekybos tinklų buvo prašoma pateikti minėtą informaciją.

(70) Apklausos metu didieji prekybos tinklai nurodė, kad tiekėjui nesutikus su paskirta bauda, jos dydžiu, vyksta baudų skyrimo ginčų nagrinėjimas. Tiekėjas per tam tikrą terminą gali pateikti motyvuotus paaiškinimus dėl baudos skyrimo ir įrodymus, patvirtinančius paaiškinimuose nurodomas aplinkybes. Prekybos tinklas, gavęs iš tiekėjo paaiškinimus, vertina, ar yra objektyvios priežastys dėl tiekėjui paskirtos baudos anuliavimo ar sumažinimo. Prekybos tinklų teigimu, objektyvios priežastys galėtų būti laikomos, pavyzdžiui, nenugalimos jėgos (*force majeure*) aplinkybės. Todėl prekybos tinklas, įvertinęs objektyvias priežastis, nusprendžia dėl baudos tiekėjui skyrimo ar paskirtos baudos anuliavimo.

6. Užsienio šalių praktika dėl baudų taikymo mažmeninėje prekyboje

(71) Kaip minėta (9), (10) pastraipose, siekiant išsiaiškinti, ar kitos ES šalys susiduria su galimai nepagrįstų baudų tiekėjams taikymo problemomis, kaip jos sprendžiamos ir kaip klausimai dėl galimai nepagrįstų baudų reglamentuojami, buvo kreiptasi į 28 ES valstybių narių institucijas, vykdančias priežiūrą konkurencijos ir / ar mažmeninės prekybos srityje.

(72) Iš pateiktos informacijos nustatyta, kad įvairiose ES valstybėse narėse maisto prekių ir gėrimų tiekėjų bei mažmeninės prekybos įmonių tarpusavio santykiai reglamentuojami skirtingai. Pavyzdžiui, 13 šalių (*Danijoje, Estijoje, Kipre, Liuksemburge, Nyderlanduose, Suomijoje, Belgijoje, Graikijoje, Švedijoje, Austrijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Graikijoje*) nėra specialiųjų teisės aktų, reglamentuojančių tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių tarpusavio santykius. 7 šalyse (*Latvijoje, Airijoje, Kroatijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Vengrijoje, Lenkijoje*) yra specialieji teisės aktai, kurie reguliuoja tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių tarpusavio santykius. Taip pat nustatyta, kad 2 šalyse (*Latvijoje ir Slovakijoje*) susiduriama su baudų taikymo tiekėjams problematika. 3 šalyse (*Vokietijoje, Bulgarijoje, Čekijoje*) tokio pobūdžio nesąžiningi veiksmai

vertinami pagal bendrąsias konkurenciją reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, įtvirtinančias dominuojančios padėties draudimą.

(73) Įvertinus užsienio šalių gautą informaciją paaiškėjo, kad ne visose šalyse susiduriama su nepagrįstų baudų tiekėjams taikymo problema. Vis dėlto, šalyse, kuriose susiduriama su minėta problema, ji sprendžiama skirtingai. Pavyzdžiui, Latvijos konkurencijos taryba nurodė, kad Latvijoje Nesąžiningos mažmeninės prekybos praktikos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 11 punktą draudžia mažmeninės prekybos įmonėms taikyti tiekėjams nepagrįstas ir nesąžiningas sankcijas už sutartinių nuostatų pažeidimus.¹⁷ Dėl minėto pobūdžio veiksmų buvo nubaustos Latvijos įmonės *SIA „Baltstor“* ir *SIA „Lenoka“*. Tyrimo metu Latvijos konkurencijos taryba konstatavo, kad Latvijos įmonės *SIA „Baltstor“* ir *SIA „Lenoka“* piktnaudžiavo savo derybinėmis galiomis, kadangi net 60 proc. tiekėjų taikė nepagrįsto dydžio baudas už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą. Latvijos konkurencijos taryba pažymėjo, kad pagal galiojantį nacionalinį reglamentavimą tiekėjams taikomos baudos už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą turi būti objektyviai pagrįstos. Priešingu atveju, tokia veikla pripažįstama kaip nesąžininga tiekėjų atžvilgiu. Vis dėlto Latvijos konkurencijos institucija paminėjo, kad Nesąžiningos mažmeninės prekybos praktikos įstatymo nuostatos įgyvendinimas ganėtinai sudėtingas, kadangi, atliekant pažeidimų tyrimus, praktikoje susiduriama su problemomis vertinant, kokios baudos už sutartinių nuostatų pažeidimus laikytinos nepagrįstos ir nesąžiningos tiekėjų atžvilgiu. Be to, minėta nuostata neišsprendžia tiekėjų keliamos problemos dėl trumpų užsakymų įvykdymo terminų bei užsakomų prekių kiekių.

(74) Latvijos konkurencijos taryba nurodė, kad reguliarių / įprastinių užsakymų atvejais tiekėjai su tinklais pasirašo sutartis, kuriose nėra numatytas konkretus iš tiekėjo užsakomų prekių kiekis. Tikslus prekių kiekis detalizuojamas konkrečiuose prekių užsakymuose, kurie tiekėjui pateikiami likus itin mažai laiko iki jų įvykdymo. Dėl akcinių užsakymų institucija pažymėjo, kad užsakomų prekių kiekių planavimas ir derinimas vyksta iš anksto, tačiau, Latvijos konkurencijos tarybos vertinimu, tik formaliai, kadangi akcijos metu mažmeninė prekybos įmonė gali pateikti naują, ženkliai didesnę užsakymą, kuris nėra derinamas su tiekėju. Tokiu būdu atsiranda neproporcingi užsakymų kiekiai, kurie viršija pradinę tiekėjo prognozę, ir dėl šios priežasties tiekėjas nesugeba visų prekių pristatyti laiku. Latvijos konkurencijos taryba nurodė, kad norint tiekėjui laiku suspėti įvykdyti užsakymus, mažmeninės prekybos įmonės turėtų skirti racionalų prekių pristatymo terminą. Vis dėlto, koks prekių pristatymo terminas laikytinas racionali, yra vertinimo kriterijus ir vieningos susiformavusios praktikos dėl šio termino nėra.

(75) Slovakijos Žemės ūkio ministerija nurodė, kad Slovakijoje tiekėjai susiduria su baudų taikymo problema. Priežiūros institucija atliko tyrimą dėl tiekėjams taikomų baudų už sutarčių netinkamą vykdymą. Tyrimo metu priežiūros institucija nustatė, kad tarp tiekėjų ir pirkėjų pasirašytose pirkimo-pardavimo sutartyse įtvirtintos itin didelės baudos tiekėjams už: sąskaitoje faktūroje neteisingai nurodytą sumą; prekių pristatymo vėlavimą; prekių su neteisingu brūkšninio kodu pristatymą. Slovakijos Žemės ūkio ministerija nurodė, kad priežiūros institucijos sprendimas apskūstas teismui, todėl nėra įsiteisėjęs.

(76) Čekijos konkurencijos apsaugos tarnyba nurodė, kad nuostatos dėl nesąžiningos prekybos praktikos įtvirtintos teisės akte dėl reikšmingos rinkos galios ir piktnaudžiavimo žemės ūkio ir maisto produktų pardavimuose (toliau – teisės aktas dėl reikšmingos įtakos rinkoje)¹⁸ bei Čekijos Respublikos civiliniame kodekse. Teisės akte dėl reikšmingos įtakos rinkoje numatyta, kad draudžiama tiekėjų ir prekybininkų sutartyse įtvirtinti nuostatas, kuriomis sukuriama šalių teisių ir pareigų disbalansas. Taip pat minėtame teisės akte įtvirtinta bendroji nuostata dėl draudimo

¹⁷ Nesąžiningos mažmeninės prekybos praktikos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 11 punkte nurodoma: „*It is prohibited to bring forward the following requirements to a supplier in retail trade of food products: to determine unfair and unjustified sanctions for the violation of contractual provisions*“. Nuoroda į minėtą įstatymą: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/274415>

¹⁸ Act on Significant Market Power in the Sale of Agricultural and Food Products and Abuse Thereof (No. 395/2009 Coll.), <https://www.uohs.cz/en/legislation.html>.

piktnaudžiauti reikšminga įtaka rinkoje. Čekijos konkurencijos apsaugos tarnyba atkreipė dėmesį, kad tiekėjai gali imtis teisinių veiksmų prieš prekybininkus vadovaudamiesi Čekijos Respublikos civiliniu kodeksu, kuriame numatyti bendrieji sąžiningos prekybos praktikos principai, geri papročiai ir draudimas piktnaudžiauti teise. Taip pat civiliniame kodekse numatyta, kad asmuo būdamas verslininku ir sudarydamas sandorius neturi piktnaudžiauti savo profesine patirtimi ar ekonominėmis žiniomis siekiant įgyti pranašumą prieš silpnesniąją sutarties šalį.

(77) Čekijos konkurencijos apsaugos tarnyba nurodė, kad atliko tyrimą, kuriame nagrinėjo tiekėjų ir mažmenininkų teisių ir pareigų disbalanso klausimą, kai tiekėjai vėluodavo arba įvykdydavo tik dalį prekių užsakymo (byla „*Albert Česká republika*“, s.r.o.). Tyrimo metu nustatyta, kad sutartyje buvo numatyta tik vienos sutarties šalies (tiekėjo) atsakomybė ir itin didelės bei neproporcingos baudos už pavėluotą prekių tiekimą arba sugadintas prekių pakuotes. Tyrimo metu priežiūros institucija konstatavo, kad įmonės „*Albert*“ sutarties nuostatos, susijusios su vienašališku baudų taikymu tiekėjams, kai tiekėjas pristato nepakankamą prekių kiekį arba vėluoja jį pristatyti, laikytinos nesąžiningomis.

(78) Kaip minėta aukščiau, įvairiose ES šalyse problema dėl baudų taikymo tiekėjams sprendžiama skirtingu reguliavimu. Taip pat kai kuriose šalyse, net ir turint konkrečią nuostatą dėl nepagrįstų ir nesąžiningų sankcijų skyrimo tiekėjams, susiduriama su praktinėmis problemomis vertinant, ar paskirta bauda yra proporcinga. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad ES nėra susiformavusios gerosios praktikos, kuria būtų galima remtis sprendžiant Lietuvoje tiekėjų keliamą klausimą dėl nepagrįstų baudų taikymo.

7. MAISTO PREKIŲ IR GĖRIMŲ TIEKĖJŲ BEI DIDŽIŲJŲ PREKYBOS TINKLŲ GAUTŲ DUOMENŲ VERTINIMAS

(79) Išanalizavus maisto prekių ir gėrimų tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų apklausų metu pateiktus duomenis, nustatyta, kad baudos tiekėjams dažniausiai skiriamos už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą ir pavėluotą prekių pristatymą (laiku nepristatytas prekes) ((38), (39), (64) pastraipos). Apklausos metu tiekėjai įvardino minėtų pažeidimų priežastis, susijusias su prekių tiekimo kiekiais ir užsakymų įvykdymo terminais, kurie, kaip nurodė tiekėjai, primetami didžiųjų prekybos tinklų vienašališkai, nevedant jokių derybų. Tiekėjų vertinimu, praktikoje būtų galima išvengti didžiosios dalies baudų taikymo atveju, jeigu būtų išspręstos minėtos problemos dėl tiekimo kiekių ir užsakymo įvykdymo terminų. Atsižvelgiant į tai, toliau pateikiamas tiekėjų identifikuotos problematikos, susijusios su užsakomais prekių kiekiais ir užsakymų įvykdymo terminais, vertinimas.

7.1 Stebėsenos metu identifikuota problematika, susijusi su užsakomais prekių kiekiais

(80) Iš stebėsenos metu gautų duomenų nustatyta, kad dažniausiai tiekėjams skiriamos baudos už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą. Stebėsenos metu tiekėjai įvardino priežastį, kodėl negali pristatyti viso ar dalies užsakyto prekių kiekio. Tiekėjų teigimu, didžiausia problema – su tiekėju nėra susitariama dėl užsakyme nurodomo prekių kiekio. Iš pateiktų dokumentų matyti, kad tiekėjas tikslų užsakomų prekių kiekį sužino tik gavęs užsakymą per elektroninę duomenų mainų sistemą, elektroniniu paštu, telefonu ir prekių kiekiai nustatomi prekybos tinklo vienašališkai.

(81) Aplinkybę, kad tikslūs užsakomų prekių kiekiai tiekėjui nurodomi tik užsakyme, patvirtino ir prekybos tinklai ((67) pastraipa). Be to, tiekėjo pareiga pristatyti prekių kiekį, kuris nurodytas užsakyme, numatyta tiekėjų ir prekybos tinklų sudarytose didmeninio prekių pirkimo – pardavimo sutartyse, kuriose įtvirtinta bendro pobūdžio nuostata, pagal kurią tiekėjas įsipareigoja

pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį. Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjas tikslus užsakomų prekių kiekius sužino tik gavęs užsakymą, kuris siunčiamas tą pačią dieną arba likus vos dienai ar dviem iki užsakymo įvykdymo, ir tikslūs prekių kiekiai nustatomi prekybos tinklo vienašališkai, galima teigti, kad tiekėjas ne visuomet gali tinkamai įvykdyti sutartinius įsipareigojimus pristatyti prekybos tinklui užsakytą prekių kiekį, todėl prekybos tinklas gali skirti tiekėjui sutartyje numatytą baudą už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą dėl toliau nurodomų argumentų.

(82) Iš tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų apklausos metu pateiktų duomenų matyti, kad dažnai skiriasi prekybos tinklų užsakomų prekių kiekiai. Atkreiptinas dėmesys, kad prekių kiekis dažnai skiriasi ne tik užsakant akcines prekes (mažmeninės prekybos įmonei pateikiant akcinių prekių užsakymą), tačiau ir reguliaraus / įprastinio užsakymo prekes. Pavyzdžiui, iš tiekėjo užsakomas dvigubai didesnis prekių kiekis lyginant su ankstesnio užsakymo kiekiu. Esant šioms prekių kiekių svyravimams, tiekėjas negali žinoti, kokį prekių kiekį kiekvieną kartą mažmeninės prekybos įmonė užsakys iš tiekėjo, todėl tiekėjas ne visuomet gali pristatyti užsakytą prekių kiekį.

(83) Be to, nors apklausos metu keli iš prekybos tinklų nurodė, kad tiekėjai iš anksto informuojami apie preliminarius užsakomų prekių kiekius ir šią aplinkybę patvirtino tiekėjai, tačiau iš apklausos metu pateiktų duomenų nustatyta, kad praktikoje tikslus užsakyme nurodomas prekių kiekis neretai žymiai skiriasi nuo tiekėjui iš anksto nurodyto preliminarus prekių kiekio. Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje užsakomas didesnis, o kartais mažesnis prekių kiekis nei kad tiekėjui iš anksto buvo žinomas preliminarus prekių kiekis, galima teigti, kad tiekėjas, net ir iš anksto žinodamas preliminarų prekių kiekį, ne visuomet gali tinkamai pasiruošti užsakymo įvykdymui, t. y. turėti / pagaminti tokį prekių kiekį, kokį užsakys mažmeninės prekybos įmonė. Be to, tiekėjas dirba ne su vienu, o dažnu atveju keliais ar visais didžiais prekybos tinklais, todėl tiekėjui tenka skaičiuoti bei bandyti nuspėti visų prekybos tinklų užsakomus prekių kiekius. Taigi, tiekėjas, gavęs iš prekybos tinklo užsakymą su prekių kiekiu, kurio negalėjo numatyti, ne visuomet gali jį įvykdyti, todėl prekybos tinklas gali skirti tiekėjui sutartyje įtvirtintą baudą už užsakymo neįvykdymą.

(84) Kaip minėta (49) pastraipoje, tiekėjų teigimu, sunkiausia prognozuoti prekybos tinklų užsakomus greitai gendančių sezoninių prekių kiekius, nes šių prekių paklausa priklauso ne tik nuo sezono, bet ir oro sąlygų. Kaip minėjo tiekėjai, tam tikrų prekių pardavimai, priklausomai nuo oro sąlygų, gali išaugti, pavyzdžiui, viršyti kelių mėnesių užsakomus kiekius, ir tiekėjas niekaip negali šio kiekio numatyti iš anksto ar prognozuoti. Todėl tiekėjas užsakymo, kuriame nurodomas ženkliai didesnis užsakomų prekių kiekis (šiuo atveju – greitai gendančių sezoninių prekių), dažnu atveju įvykdyti negali, nors, kaip nurodė tiekėjai, mielai įvykdytų užsakymą ir gautų finansinę naudą, o nepatirtų nuostolius už užsakyto prekių kiekio nepristatymą.

(85) Taip pat, išanalizavus tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių sutartis, matyti, kad sutartyse įtvirtinama nuostata, pagal kurią tiekėjas turi turėti pakankamus prekių likučius, kad gavęs užsakymą iš prekybos tinklo, galėtų jį įvykdyti. Taip pat sutartyse numatyta, kad prekybos tinklas neturi pareigos pirkti tam tikro prekių kiekio iš tiekėjo, kadangi tiekiamų prekių kiekis priklauso nuo prekybos tinklo poreikių, prekių paklausos. Įvertinus minėtas sutarčių nuostatas bei atsižvelgus į tai, kad tikslų užsakomų prekių kiekį tiekėjas sužino tik iš užsakymo, kuris pateikiamas likus dienai, dviem ar net tą pačią dieną iki jo įvykdymo, ir dėl šio kiekio su tiekėju nėra susitariama, galima teigti, kad mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika neproporcingai perkeliama tiekėjams. Šią aplinkybę patvirtina ir kai kurių prekybos tinklų stebėsenos metu pateikta pozicija. Vienas iš prekybos tinklų teigė, kad tiekėjas, sudarydamas su prekybos tinklu sutartį, privalo įsivertinti savo galimybes tiekti prekes į parduotuvių tinklą ir vykdyti prisiimtus sutartinius įsipareigojimus. Prekybos tinklo vertinimu, tiekėjas, pasirašęs sutartį, yra *de facto* pasiruošęs pateikti sutarto asortimento bendrovės pageidaujamus / užsakomus prekių kiekius. Kito prekybos tinklo teigimu, su tiekėjais palaikomi tęstiniai santykiai, todėl tiekėjai gali pakankamai tiksliai prognozuoti užsakomų prekių kiekius atsižvelgiant į ankstesnių laikotarpių užsakymus ((67) pastraipa).

(86) Taip pat, kaip minėta (62), (63) pastraipose, didžiųjų prekybos tinklų teigimu, jie taiko baudas tiekėjams, kad šie tinkamai vykdytų sutartinius įsipareigojimus, pristatytą užsakytą prekių kiekį laiku ir galutiniams vartotojams nekiltų prekių pasirinkimo problema prekybos vietoje. Vis dėlto, kai prekybos tinklas pateikia tiekėjui užsakymą su tam tikru prekių kiekiu, kuris nėra sutartas su tiekėju, likus dienai ar dviem iki užsakymo įvykdymo, tiekėjas, atsižvelgdamas į savo gamybinius pajėgumus, turimas sąnaudas, ne visuomet gali užtikrinti tokį prekių kiekį, kurį užsakė prekybos tinklas, t. y. tiekėjui ne visuomet paliekama galimybė planuoti veiklą, susijusią su prekių gamyba.

(87) Atkreiptinas dėmesys, kad prekybos tinklas, būdamas didelę rinkos galią turinčia mažmeninės prekybos įmone ir vykdydamas veiklą, žino savo prekių pardavimo tendencijas, turimus prekių likučius sandėliuose, prekybos vietose, taip pat iš anksto planuoja ar bent turėtų galėti planuoti įvairius pardavimo skatinimo veiksmus (įvairias akcijas). Be to, prekybos tinklai planuoja savo plėtrą, susijusią su naujų parduotuvių atidarymu, kas sąlygoja didesnio prekių kiekio užsakymą iš tiekėjų. Todėl prekybos tinklas iš anksto gali įvertinti ar bent turėtų galėti geriau nei tiekėjas įvertinti, kokio prekių kiekio tam tikru laikotarpiu reikės. Prekybos tinklas taip pat turėtų prisiimti riziką, susijusią su prekių kiekio užsakymu. Vis dėlto, prekybos tinklui su tiekėju nesitariant dėl tikslaus užsakyme nurodomo prekių kiekio, kaip paaiškėjo iš apklausos duomenų, tiekėjas užsakymus planuoja remdamasis praėjusio laikotarpio užsakymais. Todėl, jei mažmeninės prekybos įmonė pateikia didesnio prekių kiekio užsakymą nei tiekėjas preliminariai planavo pagal praėjusius laikotarpius, tiekėjas negali pristatyti viso užsakytų prekių kiekio ir prekybos tinklas gali skirti tiekėjui sutartyje įtvirtintą baudą. Tuo tarpu, jei tiekėjas pagal prognozes pagamina didesnį prekių kiekį, o mažmeninės prekybos įmonė užsakė mažesnę nei kad tiekėjas planavo prekių kiekį, tiekėjas patiria nuostolius, kadangi prekes reikia sandėliuoti, o esant ribotam prekių tinkamumo vartoti terminui, jas išparduoti žymiai pigiau.

(88) Kaip minėta (52) pastraipoje, tiekėjai įvardino ir teigiamos praktikos pavyzdį, kuomet vienas iš prekybos tinklų, organizuodamas akciją, užsakyme nurodo tokį prekių kiekį, dėl kurio tiekėjas ir prekybos tinklas susitarė iki užsakymo pateikimo. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad ši prekybos tinklo praktika dėl užsakomų prekių kiekių, kai prekybos tinklas suderina su tiekėju užsakomų prekių kiekį, užtikrina abiejų šalių interesus: tiekėjas gali tinkamai įvykdyti sutartinius įsipareigojimus, t. y. pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį ir tokiu būdu išvengti pažeidimų darymo dėl dalies ar viso prekių kiekio nepristatymo ir už juos skiriamų baudų bei įgyvendinamas prekybos tinklo siekis – gauti iš tiekėjo užsakytą prekių kiekį.

(89) Be to, išanalizavus stebėsenos metu gautus duomenis, matyti, kad praktikoje yra pavyzdžių, kuomet prekybos tinklų (šiuo atveju - prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės) veiklos rizika nėra perkeliama tiekėjams. Ši išvada darytina atsižvelgus į tiekėjo ir prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, sutartyse įtvirtintas nuostatas ir minėtų šalių tarpusavio santykių praktiką dėl prekių tiekimo. Kaip minėta (30) pastraipoje, tiekėjų ir prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, sutartyse numatyta, kad prekių kiekis nustatomas šalių susitarimu ir /ar suderinamas kiekvieno užsakymo atveju. Taip pat kai kuriose sutartyse numatyta, kad, jei tiekėjas, gavęs užsakymą, negali jo įvykdyti, tiekėjui numatyta galimybė iš anksto informuoti prekybos tinklą apie užsakymo neįvykdymą. Vis dėlto, jeigu tiekėjas kelis kartus iš eilės gauna užsakymą, kurio negali įvykdyti, tačiau prekybos tinklo neinformuoja apie jo neįvykdymą, tokiu atveju tiekėjui gali būti taikoma sutartyje numatyta bauda ((30) pastraipa). Be to, ir patys tiekėjai patvirtino, kad santykiai su prekybos tinklais, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, grindžiami bendradarbiavimo principu ir praktikoje tiekėjas gali susitarti su minėtais prekybos tinklais dėl prekių tiekimo sąlygų, pavyzdžiui, koreguoti prekių kiekius, pristatymo terminus ((32), (33) pastraipos).

(90) Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta aukščiau, bei į tiekėjų nurodytą teigiamos praktikos pavyzdį, kai prekybos tinklas su tiekėju susitaria dėl tikslaus užsakyme nurodomo prekių kiekio,

yra pagrindo manyti, kad tiekėjų keliamas klausimas dėl prekių tiekimo kiekių ir taikomų baudų galėtų būti išspręstas, jei didieji prekybos tinklai, teikdami užsakymą tiekėjui, ne vienašališkai primestų tiekėjui užsakomų prekių kiekius, tačiau su tiekėju susiderintų / susitartų dėl užsakomo prekių kiekio.

7.2 Stebėsenos metu identifikuota problematika, susijusi su prekių užsakymų įvykdymo terminais

(91) Apklauskos metu tiekėjai įvardino kitą pažeidimų, už kuriuos mažmeninės prekybos įmonės skiria baudą tiekėjams, priežastį – per trumpi užsakymo įvykdymo terminai, t. y. tiekėjas turi mažai laiko nuo užsakymo, kuriame nurodomas tikslus užsakomų prekių kiekis, gavimo iki jo įvykdymo. Tiekėjai, gavę užsakymą per elektroninę duomenų mainų sistemą ar kitu sutartyje nurodytu būdu, kuriame nurodomas tikslus prekybos tinklo užsakomų prekių kiekis, turi mažai laiko prekių pristatymui pagal iš anksto numatytą prekių tiekimo grafiką. Pavyzdžiui, tiekėjas pagal grafiką prekes tinklui tiekia du kartus per savaitę (antradienį bei ketvirtadienį), tačiau užsakymą, kurį prekybos tinklas reikalauja pristatyti antradienį, tiekėjas gauna pirmadienį.

(92) Išanalizavus stebėsenos metu gautus duomenis matyti, kad įvairių kategorijų tiekėjai užsakymą, kuriame nurodomas tikslus užsakomų prekių kiekis, dažnu atveju turi įvykdyti per 1 ar 2 dienas. Taip pat iš (56), (58) pastraipose pateiktos informacijos matyti, kad tiekėjai kai kuriuos užsakymus turi įvykdyti netgi tą pačią dieną nuo jo gavimo. Be to, kaip nurodyta (55) pastraipoje, tiekėjų teigimu, pasitaiko atvejų, kai užsakymai, kuriame nurodomas tikslus užsakomų prekių kiekis, pateikiami ne darbo dieną, kuomet tiekėjas nevykdo veiklos, o užsakymą reikia įvykdyti kitos darbo dienos ryte. Atkreiptinas dėmesys, kad tiekėjai nurodė, jog neturi galimybių susitarti dėl užsakymo įvykdymui skirto laiko, t. y. neturi galimybės susitarti, kad prekybos tinklas, likus pakankamai laiko iki užsakymo įvykdymo, praneštų apie užsakomus prekių kiekius ((53) pastraipa).

(93) Stebėsenos metu įvairių kategorijų tiekėjai įvardino protingus reguliaraus / įprastinio ir akcinių prekių užsakymų terminus, t. y. terminus, kurie, tiekėjų nuomone, būtų pakankami gauto užsakymo, kuriame nurodomas tikslus užsakomų prekių kiekis, įvykdymui.

(94) Išanalizavus tiekėjų pateiktus duomenis dėl jų vertinimo, protingų užsakymų terminų, matyti, kad skirtingų kategorijų tiekėjai įvardina skirtingus (įvairius) terminus, kurie būtų pakankami, jog tiekėjas, gavęs užsakymą, spėtų laiku jį įvykdyti ((56), (58) pastraipos). Pavyzdžiui, daržovių ir vaisių tiekėjai pakankamą terminą reguliaraus / įprastinio užsakymo įvykdymui įvardino nuo 1 iki 2 darbo dienų, o akcinių prekių užsakymo įvykdymui nuo 2 iki 20 darbo dienų; pieno gaminių tiekėjai pakankamą terminą reguliaraus / įprastinio užsakymo įvykdymui įvardino nuo 1 iki 3 darbo dienų, o akcinių prekių užsakymo įvykdymui nuo 2 iki 4 darbo dienų; duonos gaminių ir konditerijos tiekėjai bei gėrimų tiekėjai pakankamą terminą reguliaraus / įprastinio užsakymo įvykdymui įvardino nuo 2 iki 5 darbo dienų, tačiau duonos gaminių ir konditerijos tiekėjams reiktų – nuo 2 iki 5 darbo dienų, gėrimų tiekėjams – nuo 10 iki 20 darbo dienų akcinių prekių užsakymo įvykdymui; bakalėjos ir mėsos gaminių tiekėjai pakankamą terminą reguliaraus / įprastinio užsakymo įvykdymui įvardino nuo 2 iki 7 darbo dienų, tačiau bakalėjos tiekėjams reiktų 20 darbo dienų, o mėsos gaminių tiekėjams – 10 darbo dienų akcinių prekių užsakymo įvykdymui; žuvies tiekėjai pakankamą terminą reguliaraus / įprastinio užsakymo įvykdymui įvardino nuo 2 iki 3 darbo dienų, o akcinių prekių užsakymo įvykdymui – 4 darbo dienas.

(95) Kaip matyti iš pateiktos informacijos, labai skirtingus (įvairius) terminus, kurie būtų pakankami užsakymo įvykdymui, nurodė ne tik skirtingų kategorijų tiekėjai (*bakalėjos, duonos, mėsos, žuvies gaminių, pieno produktų, daržovių ir vaisių, gėrimų*), tačiau ir tos pačios kategorijos tiekėjai. Pavyzdžiui, bakalėjos tiekėjai įvardino nuo 2 iki 7 darbo dienų pakankamą terminą reguliaraus užsakymo įvykdymui, todėl vieniems bakalėjos tiekėjams užtektų 2 darbo dienų, kitiems

– 3, 4, 5, 6, o kai kuriems – 7 darbo dienų termino, kad suspėtų laikų įvykdyti užsakymą. Daržovių, vaisių bei gėrimų tiekėjai pateikė ženkliai skirtingus akcinių prekių užsakymo įvykdymo terminus, kurie kiekvienam tiekėjui svyruoja nuo 2 iki 20 darbo dienų.

(96) Kaip minėta (59) pastraipoje, Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacija taip pat teikė siūlymą papildyti Įstatymą nauju draudimu nurodant, prieš kiek laiko prekybos tinklas turėtų pateikti užsakymą tiekėjui. Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacijos siūlymu, užsakymas turėtų būti pateiktas ne vėliau kaip 2 darbo dienos iki reguliaraus užsakymo įvykdymo, o jei yra ženkliai pardavimus skatinantis veiksmas – ne vėliau kaip 5 darbo dienos iki užsakymo įvykdymo.

(97) Atkreiptinas dėmesys, kad stebėsenos metu mėsos gaminių tiekėjai nurodė terminus, kurie skiriasi nuo Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacijos siūlyme įvardintų terminų. Kaip minėta (56), (58) pastraipose, mėsos gaminių tiekėjai pakankamą terminą reguliaraus / įprastinio užsakymo įvykdymui įvardino nuo 2 iki 7 darbo dienų, o akcinių prekių užsakymo įvykdymui – 10 darbo dienų. Todėl tai dar kartą parodo, kad objektyviai nėra galimybės įtvirtinti vienodo termino, kuris būtų tinkamas ir pakankamas visų kategorijų ar net tos pačios kategorijos tiekėjams (šiuo atveju – mėsos tiekėjams) užsakymo įvykdymui.

(98) Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta aukščiau, bei įvertinus tai, kad tiek skirtingų kategorijų tiekėjai (*bakalėjos, duonos, mėsos, žuvies gaminių, pieno produktų, daržovių ir vaisių, gėrimų*), tiek tos pačios kategorijos tiekėjai įvardino labai įvairius terminus, kurie būtų pakankami užsakymo įvykdymui, galima teigti, kad nustatyti vienodą, pakankamą skirtingų kategorijų ir tos pačios kategorijos tiekėjams tinkantį užsakymų įvykdymo terminą, objektyviai nėra galimybės.

(99) Vis dėlto yra pagrindo manyti, kad tiekėjų identifikuota problematika dėl trumpų užsakymo, kuriame nurodomas tikslus prekybos tinklo nustatytas užsakomų prekių kiekis, įvykdymo terminų būtų išspręsta, jei tiekėjas ir prekybos tinklas susitartų ne tik dėl užsakyme pateikiamo prekių kiekio, tačiau ir dėl užsakymo įvykdymo termino. Ši išvada darytina atsižvelgus į tai, kad jei tiekėjas ir prekybos tinklas susitartų dėl užsakymo įvykdymo termino, būtų išvengta prekybos tinklų piktnaudžiavimo, kuomet užsakymą su tam tikru prekių kiekiu, dėl kurio tiekėjas ir prekybos tinklas susitarė, reiktų įgyvendinti per prekybos tinklo nurodytą itin trumpą terminą. Jei prekybos tinklas tartųsi su tiekėju ne tik dėl tikslaus užsakomo prekių kiekio, bet ir užsakymo įvykdymo termino, tiekėjas galėtų įvertinti savo galimybes įvykdyti sutartinius įsipareigojimus ir sutartu laiku galėtų pristatyti tokį prekių kiekį, dėl kurio tiekėjas ir prekybos tinklas susitarė.

8. Teisinė aplinka ir teisinio reguliavimo pakankamumas

(100) Išanalizavus stebėsenos metu gautus duomenis, nustatyta, kad problema, dėl ko tiekėjai dažniausiai gauna baudas iš didžiųjų prekybos tinklų, susijusi su užsakomais prekių kiekiais, dėl kurių su tiekėju nėra susitariama, ir per trumpais užsakymų įvykdymų terminais (7.1, 7.2 dalys). Vis dėlto, kaip minėta (90) ir (99) pastraipose, yra pagrindo manyti, kad ši problema būtų išspręsta, jei tiekėjas ir prekybos tinklas susitartų tiek dėl užsakomo prekių kiekio, tiek dėl užsakymo įvykdymo termino.

(101) Kaip minėta (19), (80), (81) pastraipose, tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų tipinėse didmeninio prekių pirkimo – pardavimo (tiekimo) sutartyse įtvirtinta bendro pobūdžio nuostata, pagal kurią tiekėjas įsipareigoja pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį. Tarp tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų sudarytose didmeninio prekių pirkimo - pardavimo sutartyse nėra aptarti ir nurodomi tikslūs prekių užsakymo kiekiai. Tiekėjas praktikoje tikslų prekių kiekį sužino tik gautame prekių užsakyme, kuris siunčiamas tą pačią dieną arba likus vos dienai ar dviem iki užsakymo įvykdymo per elektroninę duomenų mainų sistemą ar kitu sutartyje numatytu būdu (elektroniniu paštu, telefonu). Taip pat, kaip minėta (19) pastraipoje, tiekėjas turi pristatyti užsakyme nurodytas prekes pagal sutartyje įtvirtintą prekių pristatymo grafiką, kuriame numatytos prekių pristatymo dienos ir laikas. Vis dėlto praktikoje tiekėjas gauna užsakymą, kurį reikia

įvykdyti, t. y. pristatyti užsakyme nurodytas prekes pagal prekių pristatymo grafiką, per terminą, kuris dažnu atveju nepakankamas.

(102) Siekiant įvertinti, ar Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas yra pakankamas ir išspręstų tiekėjų keliamą klausimą, susijusį su prekių kiekiais ir užsakymų įvykdymo terminais, atkreiptinas dėmesys į minėto įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 6 punktą. Jame numatyta, kad mažmeninės prekybos įmonėms draudžiama atlikti ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančius veiksmus, kuriais mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika perkeliama tiekėjams ar jiems primetami papildomi įsipareigojimai arba kurie varžo tiekėjų galimybes laisvai veikti rinkoje ir kurie išreiškiami kaip reikalavimai tiekėjui pakeisti esmines tiekimo procedūras ar prekių specifikacijas, apie tai nepranešus tiekėjui per sutartyje nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų.

(103) Atkreiptinas dėmesys, kad klausimą dėl Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 6 punkte įtvirtintų esminių tiekimo procedūrų kėlė Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacija 2016-2017 m. Konkurencijos tarybos vykdytos Įstatymo įgyvendinimo stebėsenos metu.¹⁹ Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacijos teigimu, minėtas įstatymo punktas galėtų apimti tuos atvejus, kai didieji prekybos tinklai vienašališkai keičia užsakomus prekių kiekius lyginant su ankstesniais užsakymais. Taip pat „esminių tiekimo procedūrų“ sąvoka galėtų apimti ir prekių pristatymo terminus.

(104) Kaip minėta (19), (20) pastraipose, tipinėje tiekėjo ir didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės sutartyje numatyta, kad tiekėjas privalo pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį ir įsipareigoja palaikyti pakankamus prekių likučius tam, kad kaskart būtų pasirengęs pateikti prekybos tinklui jo norimą prekių kiekį. Todėl yra pagrindo manyti, kad prekybos tinklo veiksmas, pateikiant užsakymą tiekėjui su tikslu užsakomų prekių kiekiu, nėra laikytinas esminės tiekimo procedūros pakeitimu, nes nėra keičiama pati sutarties nuostata dėl prekių kiekio pateikimo užsakyme, dėl kurios abi šalys (tiekėjas ir prekybos tinklas) susitarė. Kitaip tariant, prekybos tinklas, pateikdamas tiekėjui užsakymą su tam tikru prekių kiekiu, nekeičia sutarties nuostatos, kad tikslūs prekių kiekiai bus nurodomi prekybos tinklo pateiktame užsakyme.

(105) Taip pat tiekėjui pateikiant užsakymą, kurį reikia įvykdyti per prekybos tinklo nurodytą terminą, nėra keičiamos sutarties nuostatos dėl prekių tiekimo grafiko, kuriame numatytos tikslios prekių pristatymo dienos ir laikas. Todėl yra pagrindo manyti, kad tai taip pat nebūtų laikoma esminės tiekimo procedūros keitimu pagal Įstatymą.

(106) Tai, kad prekybos tinklas prekių kiekius gali nurodyti tiekėjui ne pagrindinėje pirkimo – pardavimo (tiekimo) sutartyje, o vėlesniame etape (šiuo atveju pateikdamas tiekėjui užsakymą) patvirtina ir 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje, kuri į nacionalinę teisę turi būti perkelta ne vėliau kaip iki 2021 m. gegužės 1 d. Direktyvos preambulės 21 punkte nurodoma, kad stambesni pirkėjai neturėtų vienašališkai keisti sutartų sutarties sąlygų, pavyzdžiui, išbraukti iš sąrašo produktų, kuriems taikoma tiekimo sutartis. Tačiau tai neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai tiekėjo ir pirkėjo sutartyje konkrečiai nurodyta, kad būsimų užsakymų atveju pirkėjas gali nurodyti konkretų sandorio elementą vėlesniame etape. Tai galėtų būti susiję, pavyzdžiui, su užsakomais kiekiais. Tiekėjo ir pirkėjo sutartis nebūtinai sudaroma vienu momentu dėl visų sandorio aspektų.

(107) Paminėtina ir tai, kad Direktyvos 3 straipsnio 1 dalies c punktas nustato, jog nesąžiningos prekybos praktika laikoma, kai pirkėjas vienašališkai pakeičia žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo sutarties sąlygas dėl žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo ar pristatymo dažnumo, būdo, vietos, laiko arba tiekimo ar pristatymo apimčių, kokybės standartų, mokėjimo sąlygų ar kainų arba dėl paslaugų, tiek, kiek jos yra aiškiai nurodytos 2 dalyje, teikimo. Vis dėlto, kaip minėta, tiekėjas ir didelę rinkos galią turinti mažmeninės prekybos įmonė sutartyje susitaria,

¹⁹ 2018 m. gegužės 29 d. Įstatymo įgyvendinimo stebėsenos pažyma Nr. 8D-1 http://www.kt.gov.lt/uploads/documents/files/veiklossritys/mazmenineprekybs/pazymos/MPINVDI_stebesenospazyma_18-05-29.pdf, 11 pastraipa.

kad tiekėjas pristatys užsakyme nurodytą prekių kiekį. Todėl teigti, kad prekybos tinklas, pateikdamas užsakymą su tam tikru prekių kiekiu, vienašališkai keičia pristatymo apimtį (šiuo atveju - sutarties nuostata, kad prekių kiekiai nurodomi tiekėjui pateiktame užsakyme, dėl kurios tiekėjas ir prekybos tinklas susitarė) nėra pagrindo.

(108) Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta aukščiau, galima teigti, kad šiuo metu esamas ir po Direktyvos įgyvendinimo būsimas teisinis reguliavimas neišsprendžia tiekėjų keliamo klausimo dėl užsakomų prekių kiekių ir užsakymų įvykdymo terminų. Todėl tiekėjas ne visuomet gali tinkamai įvykdyti sutartinius įsipareigojimus ir prekybos tinklas gali skirti tiekėjui sutartyje numatytą baudą už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą ar laiku nepristatytas prekes.

(109) Kaip minėta (28) pastraipoje, tiekėjas, neturėdamas derybinės galios prieš didelę rinkos galią turinčią mažmeninės prekybos įmonę ir neturėdamas kito pasirinkimo, sutinka su sutartyje numatytomis sąlygomis, įskaitant ir sąlygą, kad tiekėjas visada įsipareigoja pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį, kurio paprašo prekybos tinklas.

9. Lietuvos prekybos įmonių asociacijos pozicija dėl preliminarių Konkurencijos tarybos išvadų apie atliktą stebėseną dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų

(110) Kaip minėta (5) pastraipoje, Konkurencijos taryba viešai konsultacijai teikė preliminarias stebėsenos dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų išvadas. Konkurencijos taryba preliminariose stebėsenos išvadose nurodė, kad nepagrįstų baudų klausimas būtų išspręstas ir interesų pusiausvyra tarp tiekėjų ir prekybos tinklų būtų užtikrinta, jei šalys susitartų tiek dėl tikslaus prekių kiekio, tiek dėl užsakymų įvykdymo termino. Tokiu atveju tiekėjai, įvertinę savo gamybos pajėgumus, galėtų pristatyti sutartą prekių kiekį per abiejų šalių sutartą terminą. Kadangi dabartinis teisinis reguliavimas nėra pakankamas šiai problemai išspręsti, Konkurencijos taryba mato būtinybę papildyti Įstatyme įtvirtintą draudžiamų nesąžiningų veiksmų sąrašą, t. y. numatyti draudimą prekybos įmonėms reikalauti pristatyti prekes, jeigu dėl jų kiekio ir pristatymo termino su tiekėjais nebuvo susitarta raštu.

(111) Asociacija nesutinka su Konkurencijos tarybos siūlymu Įstatyme įtvirtinti naują draudimą dėl toliau nurodomų argumentų.

(112) *Pirma, Asociacijos teigimu, siūloma teisinio reguliavimo priemonė neatitinka teisėkūros proporcingumo principo. Siūlymas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio neatitinka oficialiosios konstitucinės doktrinos, nes akivaizdžiai varžo sutarties laisvės principu grindžiamus civilinius pirkimo – pardavimo teisinius santykius daugiau, negu to reikia siekiant, kad tiekėjams nebūtų taikomos baudos už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą.*

(113) Kaip minėta (14) pastraipoje, specifinių teisės normų, įtvirtintų Įstatyme, poreikis grindžiamas derybinės galios tarp didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių ir tiekėjų asimetrija, tokios asimetrijos nulemtu praktiniu nesąžiningu rinkos galios panaudojimu tarpusavio santykiuose ir jo sukuriama rinkos iškraipymais.

(114) Įstatymo koncepcijoje²⁰ numatyta, kad Įstatymu turi būti įtvirtintos normos, skirtos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas) nustatytiems draudimo piktnaudžiauti teise, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams detalizuoti. Imperatyvus tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių santykių reglamentavimas gali būti pripažįstamas kaip išimtis iš Civiliniame kodekse įtvirtinto sutarčių laisvės principo.

(115) Tarp didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių ir maisto prekių ir gėrimų tiekėjų egzistuoja derybinės galios disbalansas, o Įstatymu siekiama drausti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių elgesį, kuris yra laikomas nesąžiningu tiekėjų atžvilgiu.

²⁰ Įstatymo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. XI-191: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.339102>, 10 pastraipa.

Todėl galima teigti, kad dėl siūlomo naujo teisinio reguliavimo maisto prekių ir gėrimų tiekėjai bus apsaugoti nuo mažmeninės prekybos įmonių veiksmų, kuriais mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika neproporcingai perkeliama tiekėjams, ir bus užtikrinama tiekėjų bei didžiųjų prekybos tinklų interesų pusiausvyra.

(116) *Antra, Asociacijos teigimu, reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio nėra suderinamas su pažangia prekių užsakymo sistema bei sukeltų prekybos tinklams ir tiekėjams neproporcingą administracinę naštą. Asociacijos nuomone, toks reikalavimas yra nelogiškas ir neįgyvendinamas. Nurodė, kad konkrečiai parduotuvei reikalingas prekių kiekis ir asortimentas tiksliai gali būti apskaičiuotas tik užsakymo pateikimo metu, bet ne iš anksto. Todėl reikalavimas sudaryti išankstinius (prieš užsakymo pateikimą) rašytinius susitarimus dėl užsakomų prekių kiekių greitai gendančių prekių kategorijose yra neįgyvendinamas. Asociacijos nuomone, užsakymų sudarymas rašytine forma reikštų ne tik grįžimą keliais dešimtmečiais atgal, tačiau, atsižvelgiant į itin didelį užsakomų maisto prekių ir gėrimų skaičių, didelį užsakymų skaičių, trumpus greitai gendančių prekių pristatymo terminus, tiesiog fiziškai neįgyvendinamas. Taip pat Asociacijos vertinimu, diskutuotina, ar užsakymų pateikimas per elektroninę duomenų mainų sistemą ar elektroniniu paštu atitiks rašytinės formos reikalavimą.*

(117) *Be to, Asociacijos teigimu, pagal Direktyvą nerašytine forma sudaryti sandoriai nelaikomi nesąžininga komercine praktika. Asociacijos nuomone, Direktyva toleruoja (ir nesąžininga prekybos praktika nelaiko) net pačių didmeninio pirkimo – pardavimo sutarčių sudarymą nerašytine forma. Todėl tai patvirtina, kad reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio neatitinka Direktyvos dvasios, yra perteklinis ir neproporcingas siekiamam tikslui.*

(118) Siūlomu nauju Įstatymo draudimu siekiama, kad didieji prekybos tinklai teikdami užsakymus, kuriuose nurodomas prekių kiekis nustatomas prekybos tinklo, nesitariant dėl šio kiekio su tiekėju, veiklos rizikos neproporcingai neperkeltų tiekėjams. Siūlomu nauju draudimu šalys turėtų susitarti tiek dėl tikslaus prekių kiekio, tiek dėl užsakymų įvykdymo termino.

(119) Atkreiptinas dėmesys, kad siūlomame draudime nėra nurodoma, kuriame etape (iki užsakymo pateikimo ar užsakymo pateikimo momentu) šalys turėtų susitarti. Jei prekybos tinklai užsakymus pateikia naudodamiesi elektroninėmis duomenų mainų sistemomis, tai iki pateikiant užsakymą per sistemą ar užsakymo pateikimo metu, tiekėjas turi turėti galimybę išreikšti savo valią dėl užsakyme nurodomo prekių kiekio ir jo įvykdymo termino, t. y. gautą užsakymą patvirtinti, atmesti ar, pavyzdžiui, parašyti komentarą. Tik tuomet, kai suderinama abiejų šalių valia dėl užsakomo prekių kiekio ir įvykdymo termino, galima teigti, kad tarp šalių buvo sudarytas susitarimas.

(120) Kaip numatyta prekybos tinklų ir tiekėjų sutartyse, prekybos tinklai užsakymus tiekėjams gali pateikti sutartyje numatytu būdu, pavyzdžiui, per elektroninę duomenų mainų sistemą, elektroniniu paštu. Vis dėlto, Asociacijos teigimu, užsakymų pateikimas per elektroninę duomenų mainų sistemą ar elektroniniu paštu galimai neatitiks rašytinės formos reikalavimo.

(121) Įvertinus Asociacijos argumentus dėl raštu sudaryto susitarimo tarp prekybos tinklų ir tiekėjų dėl užsakomų prekių kiekių ir užsakymų įvykdymo terminų, į juos Konkurencijos taryba atsižvelgia. Prekybos tinklai su tiekėjais susitarimą dėl užsakomo prekių kiekio ir užsakymo įvykdymo termino gali sudaryti įvairiomis formomis: raštu, elektroniniu paštu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis.

(122) Jei šalys naudojasi elektroninėmis duomenų mainų sistemomis, per kurias teikiami užsakymai, tai minėta sistema turėtų leisti identifikuoti šalis ir jų susitarimo sudarymą. Kitaip tariant, jeigu sistema leidžia identifikuoti šalis ir tarp šalių sudarytą susitarimą dėl prekių kiekio ir pristatymo termino, taip pat yra tai patvirtinantys objektyvūs įrodymai, pavyzdžiui, išrašai iš sistemos, iš kurių matytųsi, jog buvo tarp šalių susitarta dėl prekių kiekio ir pristatymo termino, tai tokiu atveju nebūtų pagrindo abejoti, jog tarp šalių buvo sudarytas susitarimas dėl užsakomo prekių kiekio ir užsakymo įvykdymo termino.

(123) Taip pat nebūtų pagrindo abejoti, kad tarp šalių buvo sudarytas susitarimas dėl užsakomo prekių kiekio ar užsakymo įvykdymo termino elektroniniu paštu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis, jei galima aiškiai nustatyti abiejų šalių valios išreiškimą ir yra tai patvirtinantys įrodymai.

(124) Kaip minėta (52) pastraipoje, tiekėjai nurodė, jog vienas iš prekybos tinklų praktikoje taiko modelį, kuomet su tiekėju susitariama dėl prekių kiekio ir šią prekybos tinklo praktiką tiekėjai vertina teigiamai. Todėl nėra pagrindo sutikti su Asociacijos argumentu, kad siūlomas naujas draudimas praktikoje neįgyvendinamas.

(125) Be to, kaip minėta (30), (32), (33) pastraipose, yra pavyzdžių, kuomet prekybos tinklų (šiuo atveju - prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės) veiklos rizika nėra perkeliama tiekėjams. Tiekėjų ir prekybos tinklų, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, sutartyse numatyta, kad prekių kiekis nustatomas šalių susitarimu ir / ar suderinamas kiekvieno užsakymo atveju. Taip pat ir patys tiekėjai patvirtino, kad santykiškai su prekybos tinklais, kurie nėra didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, grindžiami bendradarbiavimo principu ir praktikoje tiekėjas gali susitarti su minėtais prekybos tinklais dėl prekių tiekimo sąlygų, pavyzdžiui, koreguoti prekių kiekius, pristatymo terminus.

(126) *Trečia, Asociacija nurodė, kad reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti dėl prekių kiekio realiai ar potencialiai kliudytų vidaus prekybai Bendrijoje. Asociacija nurodė, kad priėmus Įstatymo pakeitimo projektą²¹, Įstatymas būtų taikomas ir prekybos tinklų santykiuose tiek su Europos Sąjungoje (toliau – ES), tiek už jos ribų įsisteigusiais žemės ūkio produkcijos tiekėjais, reikalavimo kiekvieną kartą raštu susitarti dėl prekių kiekio proporcingumas svarstytinas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) kontekste. Asociacija nurodė, kad SESV 34 straipsnis numato, kad tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai importo apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės. Asociacija nurodė, kad kadangi prekybos tinklų santykiuose su ES įsisteigusiais žemės ūkio produkcijos tiekėjais rašytiniai susitarimai dėl prekių kiekio paprastai nesudaromi, o prekės įprastai užsakomos per elektroninę duomenų mainų sistemą ar elektroniniu paštu, reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti dėl prekių kiekio realiai ar potencialiai kliudytų vidaus prekybai Bendrijoje ir galėtų būti pripažintas lygiaverčio poveikio priemone SESV 34 straipsnio prasme.*

(127) Kaip minėta (121) pastraipoje, Konkurencijos taryba atsižvelgė į Asociacijos argumentus dėl raštu sudaryto susitarimo tarp prekybos tinklų ir tiekėjų dėl užsakomo prekių kiekio ir užsakymo įvykdymo termino. Atsižvelgiant į tai, kad prekybos tinklai su tiekėjais susitarimą dėl užsakomo prekių kiekio ir užsakymo įvykdymo termino gali sudaryti įvairiomis formomis: raštu, elektroniniu paštu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis, nėra pagrindo manyti, kad toks susitarimas kliudytų prekybai vidaus rinkoje.

(128) *Ketvirta, Asociacijos teigimu, stebėsenos metu identifikuotą problemą iš esmės išspręš Direktyvą perkeliantis naujas įstatymas – Lietuvos Respublikos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymas (toliau – NPPDI). Asociacija nurodė, kad NPPDI projekto 4 straipsnio 5 dalies 3 punkte ir 4 straipsnio 6 dalyje numatytas draudimas žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjui reikalauti, kad tiekėjas tiesiogiai arba netiesiogiai padengtų visas su žemės ūkio ir maisto produktams taikomomis nuolaidomis susijusias išlaidas arba jų dalį, kai pirkėjas juos parduoda naudodamasis pardavimo skatinimo priemonėmis, jeigu pirkėjas iki jo inicijuoto pardavimo skatinimo pradžios nurodo tokio pardavimo skatinimo laikotarpį ir numatomą iš tiekėjo tam laikotarpiui užsakytų produktų, kuriems būtų taikoma mažesnė kaina, kiekį. Asociacija nurodė, kad, kadangi pardavimo skatinimo veiksmai (akcijos) paprastai vykdomi tiekėjui suteikiant nuolaidas, prekybos tinklai iš esmės negalės organizuoti akcijų iš anksto nenurodę tiekėjams akcijai skirtų prekių kiekio. Nurodė, kad kadangi Konkurencijos tarybos*

²¹ Įstatymo pakeitimo projektas Nr. XIVP-395.

identifikuota problematika labiausiai susijusi su viso ar dalies prekių kiekio nepristatymu akcijų metu, tai galima teigti, kad, įsigaliojus NPPDĮ, baudų skyrimo praktika už akcijoms skirtų kiekių nepristatymą išnyks.

(129) Kaip minėta 8 dalyje, Konkurencijos taryba, įvertinusi teisinę aplinką ir teisinio reguliavimo pakankumą, nustatė, kad šiuo metu esamas ir po Direktyvos įgyvendinimo būsimas teisinis reguliavimas neišsprendžia tiekėjų keliamo klausimo dėl užsakomų prekių kiekių ir užsakymų įvykdymo terminų.

(130) Kaip minėta, stebėsenos metu identifikuota problema susijusi ne tik su užsakomais akcijai skirtais prekių kiekiais, tačiau ir ne akcijai skirtais užsakomais prekių kiekiais. Taip pat identifikuota problema, susijusi ir su užsakymo įvykdymo terminais, kurie dažnu atveju yra nepakankami užsakymo įvykdymui. Numačius pareigą šalims susitarti dėl prekių kiekio ir užsakymo įvykdymo termino, tiekėjai, įvertinę savo gamybos pajėgumus, galėtų pristatyti sutartą, o ne vienos iš šalių (šiuo atveju – prekybos tinklo) nurodytą, prekių kiekį per abiejų šalių sutartą terminą. Tuo tarpu Asociacijos įvardintas draudimas ar kiti NPPDĮ draudimai stebėsenos metu identifikuotų problemų dėl užsakomų prekių kiekių (tiek akcijai, tiek ne akcijai skirtų) ir užsakymų įvykdymo terminų nesprendžia.

10. Išvados ir pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo

(131) Šia stebėseną buvo siekiama išanalizuoti maisto prekių ir gėrimų tiekėjų keliamą problemą bei identifikuoti jos mastą dėl didžiųjų prekybos tinklų galimai nepagrįstų ir neproporcingų baudų taikymo tiekėjams už pažeidimus, kurių padarymui įtakos turi ne nuo tiekėjo valios priklausantys veiksniai.

(132) Atlikus stebėseną nustatyta, kad tiekėjas ne visuomet gali tinkamai įvykdyti sutartinius įsipareigojimus, t. y. laiku pristatyti prekybos tinklui užsakytą prekių kiekį, kadangi su tiekėju nėra susitariama dėl užsakomo prekių kiekio. Tiekėjas apie tikslus užsakomų prekių kiekius sužino tik iš užsakymų, kurie siunčiami tiekėjui tą pačią dieną arba likus vos dienai ar dviem iki užsakymo įvykdymo ir šie terminai dažnu atveju tiekėjams nėra pakankami užsakymo įvykdymui. Todėl prekybos tinklas gali skirti tiekėjui sutartyje numatytą baudą už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą ar pavėluotą prekių pristatymą.

(133) Tiekėjo pareiga pristatyti užsakyme nurodytą prekių kiekį, turėti pakankamus prekių likučius, kad gavęs užsakymą iš prekybos tinklo, galėtų jį įvykdyti, numatyta tiekėjo ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių sutartyse. Vis dėlto tiekėjas, neturėdamas derybinės galios prieš didelę rinkos galią turinčią mažmeninės prekybos įmonę ir neturėdamas galimybių ar turėdamas tik ribotas galimybes pasirinkti alternatyvius produktų pirkėjus, sutinka su sutartyse įtvirtintomis sąlygomis. Esant derybinės galios tarp tiekėjo ir didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės disbalansui bei nustatčius, kad su tiekėju nėra susitariama dėl tikslaus užsakyme nurodomo prekių kiekio, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika perkeliama tiekėjams.

(134) Stebėsenos metu buvo identifikuota ir trumpų užsakymo įvykdymo terminų problematika. Įvertinus tai, kad tiek skirtingų kategorijų tiekėjai (bakalėjos, duonos, mėsos, žuvies gaminių, pieno produktų, daržovių ir vaisių, gėrimų), tiek tos pačios kategorijos tiekėjai įvardino labai skirtingus (įvairius) terminus, kurie būtų pakankami užsakymo įvykdymui, darytina išvada, kad nustatyti vienodą, pakankamą skirtingų kategorijų ir tos pačios kategorijos tiekėjams tinkantį užsakymų įvykdymo terminą, objektyviai nėra galimybės. Vis dėlto, darytina išvada, kad tiekėjų keliamas klausimas dėl prekių tiekimo kiekių ir trumpų užsakymų įvykdymo terminų ir taikomų baudų galimai būtų išspręstas, jei su tiekėju būtų susitariama tiek dėl tikslaus užsakomo prekių kiekio, tiek dėl užsakymo įvykdymo termino. Tokiu būdu tiekėjas, įvertinęs savo gamybinius pajėgumus, galėtų užtikrinti sutartą prekių kiekio pristatymą abiejų šalių sutartam terminui.

(135) Atsižvelgiant į tai, kad, šiuo metu teisinis reguliavimas nėra pakankamas tiekėjų identifikuotai problemai išspręsti, taip pat įvertinus tai, kad Direktyva, kuri šiuo metu perkeliama į nacionalinę teisę, numato, jog valstybėms narėms neturėtų būti kliudoma savo teritorijoje toliau taikyti esamas ar nustatyti griežtesnes nacionalines taisykles, kuriomis numatoma aukštesnio lygio apsauga nuo įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje, bei įvertinus Asociacijos pateiktas pastabas ir pasiūlymus dėl preliminarių stebėsenos išvadų, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai siūloma inicijuoti ir parengti Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo pakeitimus, t. y.:

- a) papildyti Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalį nauju draudimu (*12 punktu*), nustatant, kad „Mažmeninės prekybos įmonėms draudžiama atlikti ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančius veiksmus, kuriais mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika perkeliama tiekėjams ar jiems primetami papildomi išipareigojimai arba kurie varžo tiekėjų galimybes laisvai veikti rinkoje ir kurie išreiškiami kaip reikalavimai tiekėjui:

pristatyti mažmeninės prekybos įmonės užsakytą prekių kiekį, jei dėl tokio kiekio ir jo pristatymo termino tarp tiekėjo ir mažmeninės prekybos įmonės nebuvo susitarta raštu, elektroniniu paštu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis.“

(136) Atsižvelgiant į tai, kad nauju draudimu siūloma nustatyti tam tikrus ribojimus mažmeninės prekybos įmonėms reikalauti iš tiekėjų pristatyti mažmeninės prekybos įmonės užsakytą prekių kiekį, jei dėl tokio kiekio ir jo pristatymo termino tarp tiekėjo ir mažmeninės prekybos įmonės nebuvo susitarta raštu, elektroniniu paštu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis, tikslinga papildyti Įstatymo 3 straipsnio 3 dalį, įtraukiant 12 punktą: „Atliekant tyrimą dėl šio įstatymo pažeidimo (toliau - pažeidimo tyrimas), pareiga įrodyti, kad šio straipsnio 1 dalies 7, 8, 10 ir 11, 12 punktuose nurodytas susitarimas yra sudarytas ir atitinka nustatytus reikalavimus, tenka tokį susitarimą sudariusiai mažmeninės prekybos įmonei.“

(137) Kaip minėta (16) pastraipoje, tarp didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių ir maisto prekių ir gėrimų tiekėjų egzistuoja derybinės galios disbalansas, o Įstatymu siekiama drausti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių elgesį, kuris yra laikomas nesąžiningu tiekėjų atžvilgiu. Todėl galima teigti, kad dėl siūlomo naujo teisinio reguliavimo maisto prekių ir gėrimų tiekėjai bus apsaugoti nuo mažmeninės prekybos įmonių veiksmų, kuriais mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika neproporcingai perkeliama tiekėjams, ir bus užtikrinama tiekėjų bei didžiųjų prekybos tinklų interesų pusiausvyra. Prekybos tinklui su tiekėju susitarus dėl užsakomo prekių kiekio ir jo pristatymo termino, bus užtikrinamas sklandus prekių tiekimas į didžiuosius prekybos tinklus, kadangi tiekėjas galės įvykdyti sutartinius išipareigojimus, t. y. pristatyti prekybos tinklui tokį prekių kiekį, dėl kurio prekybos tinklas su tiekėju susitarė, bei užtikrinamas prekybos tinklo siekis - iš tiekėjo laiku gautas užsakytas prekių kiekis. Be to, sklandus prekių tiekimas į prekybos tinklus bus užtikrinamas ir dėl to, kad, kaip nustatyta stebėsenos metu, patys tiekėjai suinteresuoti tiekti prekes į didžiuosius prekybos tinklus. Taigi galima teigti, kad siūlomas teisinis reglamentavimas, papildant Įstatymą nauju nesąžiningų veiksmų draudimu, turės teigiamą poveikį mažmeninės prekybos sektoriui.

PRIDEDAMA. Lietuvos prekybos įmonių asociacijos raštas, 5 lapai.

2021-05-18

Nr. 7-43

Nr.

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai

Siunčiama: Jurate.Mikelaityte@kt.gov.lt

Dėl Stebėsenos dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų preliminarių išvadų

1. Lietuvos prekybos įmonių asociacija („Asociacija“) susipažino su Konkurencijos tarybos Nesąžiningos komercinės veiklos tyrimo grupės 2021 m. balandžio 27 d. parengtu Pranešimu apie atliktą stebėseną dėl didžiųjų prekybos tinklų tiekėjams taikomų baudų („Pranešimas“), kuris 2021 m. balandžio 28 d. buvo pateiktas viešoms konsultacijoms¹, ir žemiau teikia savo poziciją dėl stebėsenos metu identifikuotos problematikos ir Pranešime siūlomo jos sprendimo būdo.
2. Konkurencijos tarybos atliktos stebėsenos metu identifikuota tokia problematika: didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės („prekybos tinklai“) tiekėjams skiria baudas už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą, nors tiekėjas ne visuomet gali tinkamai įvykdyti sutartinius įsipareigojimus pristatyti prekybos tinklui užsąkytą prekių kiekį, nes:
  - 2.1. su tiekėju iš anksto nėra susitariama dėl užsakyme nurodomo prekių kiekio, t.y. tikslų užsakomų prekių kiekį (kurį prekybos tinklas nustato vienašališkai) tiekėjas sužino tik gavęs užsakymą², tuo tarpu užsakyme nurodomas prekių kiekis neretai žymiai skiriasi nuo tiekėjui iš anksto nurodyto preliminaraus prekių kiekio arba prekybos tinklo įprastai (t.y. lyginant su ankstesniais užsakymais) užsakomo kiekio; taigi, tiekėjas, gavęs iš prekybos tinklo užsakymą su prekių kiekiu, kurio negalėjo numatyti, ne visuomet gali jį įvykdyti³; ir
  - 2.2. tiekėjai turi mažai laiko nuo užsakymo, kuriame nurodomas (prekybos tinklo vienašališkai nustatytas) tikslus užsakomų prekių kiekis, gavimo iki jo įvykdymo (per trumpi užsakymo įvykdymo terminai)⁴.
3. Konkurencijos taryba aukščiau nurodytą problemą siūlo spręsti nustatant prekybos tinklams pareigą kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio ir pristatymo termino⁵.
4. Asociacijos įsitikinimu, kuris grindžiamas toliau dėstomais argumentais, Konkurencijos tarybos siūloma teisinio reguliavimo priemonė yra netaikli ir neproporcinga.

I. Siūloma teisinio reguliavimo priemonė neatitinka teisėkūros proporcingumo

¹ <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/konkurencijos-taryba-teikia-viesai-konsultacijai-preliminarias-stebesenos-del-prekybininku-tiekėjams-taikomu-baudu-issvadas>

² Per elektroninę duomenų mainų sistemą, elektroniniu paštu, telefonu

³ Pranešimo (78) – (81) pastraipos

⁴ Pranešimo (84) – (96) pastraipos

⁵ Pranešimo (88), (97), (111), (112) pastraipos

principo

5. Siūloma nauja MPĮNVDĮ nuostata neatitinka teisėkūros proporcingumo principo, reiškiančio, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią našta, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti.
6. Primintina, kad Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad: „<...>pagal Konstituciją, be kita ko, jos 46 straipsnio 1, 3 dalis, konstitucinius teisinės valstybės, teisingumo principus, bendrąjį teisės principą bona fides (sąžiningumo principas), atsižvelgdamas į tam tikros ūkinės veiklos specifiką, įvertinęs atitinkamos ūkio srities būklę ir reikšmę Lietuvos ūkiui ir siekdamas užtikrinti ūkio subjektų interesų pusiausvyrą, užkirsti kelią jų nesąžiningam ūkinės veiklos vykdymui, piktnaudžiavimui dominuojančia padėtimi rinkoje, įstatymų leidėjas gali nustatyti tokį ūkinės veiklos atitinkamoje srityje, teisinį reguliavimą, kuriuo būtų nustatyti specialūs toje ūkio srityje veikiantiems ūkio subjektams taikomi apribojimai, tarp jų ir imperatyvios nuostatos, draudžiančios konkrečius jose apibrėžtus nesąžiningus veiksmus šių ūkio subjektų sutartinių santykių srityje, taip pat numatyta tokių nuostatų laikymosi kontrolė ir atsakomybė už jų pažeidimus. Tai darydamas, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos, be kita ko, konstitucinio proporcingumo principo, nepaneigti esminių Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtintų ūkinės veiklos laisvės nuostatų, be kita ko, sutarčių sudarymo laisvės.“
7. Siūlymas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio neatitinka oficialiosios konstitucinės doktrinos, nes akivaizdžiai varžo sutarties laisvės principu grindžiamus civilinius pirkimo – pardavimo teisinius santykius daugiau, negu to reikia siekiant, kad tiekėjams nebūtų taikomos baudos už viso ar dalies prekių kiekio nepristatymą.

II. Reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio nėra suderinamas su pažangia prekių užsakymo sistema

8. Reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio tiek prekybos tinklams, tiek ir patiems tiekėjams sukeltų neproporcingą administracinę našta, ir, apskritai, toks reikalavimas, Asociacijos nuomone, yra nelogiškas ir neįgyvendinamas.
9. Asociacijos duomenimis, vieno prekybos tinklo per vieną dieną vidutiniškai pateikiamų užsakymų skaičius viršija vieną tūkstantį. Itin didelis užsakomų SKU skaičius⁶, trumpi (dėl objektyvių aplinkybių) greitai gendančių prekių pristatymo terminai sąlygojo, kad prekybos tinklai, atsižvelgdami į technologinę pažangą, užsakymų pateikimą automatizavo⁷: sistema automatiškai (nedalyvaujant žmogui), apskaičiuoja (įvertinus prekių likučius ir statistinį jų poreikį) užsakomus kiekius, sugeneruoja ir per elektroninę duomenų mainų sistemą pateikia tiekėjui užsakymą prekėms. Tiekėjo per elektroninę duomenų mainų sistemą gautas užsakymas yra akceptuojamas konkludentiniais veiksmais, t.y. pradedant jį vykdyti, arba elektroniniu paštu pranešant prekybos tinklui apie negalėjimą (visiškai ar iš dalies) įvykdyti užsakymą; pastaruoju atveju baudos tiekėjui nėra skiriamos. Tokia pažangi automatizuota užsakymų pateikimo ir priėmimo tvarka leidžia pakankamai tiksliai suprognozuoti reikalingus prekių kiekius ir taip optimaliomis sąnaudomis patenkinti vartotojų paklausą prekėms, išvengiant, viena vertus maisto švaistymo, o kitą vertus – tuščių lentynų, apsaugoti tiek prekybos tinklą, tiek tiekėjų darbuotojus nuo varginančio rutininio darbo, taupyti tiek prekybos tinklą, tiek tiekėjų kaštus.
10. Taigi, kaip aprašyta aukščiau, **konkrečiai parduotuvei reikalingas prekių kiekis ir asortimentas tiksliai gali būti apskaičiuotas tik užsakymo pateikimo metu (jis kiekvieną kartą nustatomas automatizuotai realiu laiku, įvertinus prekių likučius ir statistinį jų poreikį), bet ne iš anksto. Todėl reikalavimas sudaryti išankstinius (prieš**

⁶ Prekybos tinklo SKU skaičius siekia keliasdešimt tūkstančių.

⁷ Skačiuojame, kad šiuo metu mažiausiai 4 iš 5 užsakymų pateikiami automatizuotai - per elektroninę duomenų mainų sistemą.

užsakymo pateikimą) rašytinius susitarimus dėl užsakomų prekių kiekių greitai gendančių prekių kategorijose yra neįgyvendinamas.

11. Kaip paaiškinta aukščiau, per elektroninę duomenų mainų sistemą pateiktas užsakymas pagal šalių pasirašytą susitarimą laikomas tiekėjo priimtu ir vykdytinu. Jeigu Konkurencijos tarybos siūlomą naują MPĮNVDĮ nuostatą reikėtų suprasti, kaip reikalavimą prekybos tinklui sulaukti per elektroninę duomenų mainų sistemą pateikto užsakymo patvirtinimo, tai sukeltų šias praktines problemas:
  - a) Neproporcingai padidėtų administracinė našta tiekėjams vykdant reikalavimą pranešti apie užsakymo patvirtinimą / nepatvirtinimą. Pažymėtina, kad neįvykdomų (ar nepilnai įvykdomų ar nesavalaikiai įvykdomų) užsakymų dalis nuo bendro užsakymų kiekio, mūsų duomenimis, yra labai maža. Tai yra, absoliuti dauguma prekybos tinklų užsakymų tiekėjų yra įvykdoma visa apimtimi ir laiku, be jokio atskiro išankstinio susitarimo dėl kiekių ar užsakymų patvirtinimo iš tiekėjo pusės. Atsižvelgiant į tai, Asociacijos nuomone, proporcinga būtų reglamentuoti užsakymų neįvykdymo pasekmes, o ne visų užsakymų pateikimo tvarką.
  - b) Prekybos tinklui tektų kiekvieną dieną fiziškai sekti itin didelį pranešimų apie užsakymų patvirtinimą skaičių, kas sukeltų neproporcingą administracinę naštą, ypač greitai gendančių prekių kategorijose, kuriose užsakymų skaičius ir SKU kiekis yra itin dideli. Kaip minėta, tiekėjų neįvykdomų užsakymų dalis yra itin maža, taigi, sistema, kuomet tiekėjas praneša apie užsakymo nepatvirtinimą, o ne apie patvirtinimą, yra logiška, leidžianti taupyti abiejų šalių laiką ir kaštus.
  - c) Sklandžiai veikiantis automatizuotas užsakymų pateikimo procesas būtų sutrikdytas, atsižvelgiant į pranešimų apie užsakymų patvirtinimą ir šių patvirtinimų analizei reikalingą laiką, o greitai gendančių prekių kategorijose tai reiškia tuščias lentynas ir vartotojų interesų pažeidimą.

III. Reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti dėl prekių kiekio, manytina, nebūtų įvykdomas užsakant prekes per elektroninę duomenų mainų sistemą, elektroniniu paštu ar žodžiu

12. Reikalavimą kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio, mes suprantame kaip reikalavimą sudaryti dvišalį sandorį rašytine forma. Vadovaujantis LR CK 1.73 straipsnio 2 dalimi, rašytinės formos sandoriai sudaromi surašant vieną dokumentą, pasirašomą visų sandorio šalių, arba šalims apsikeičiant atskirais dokumentais. Rašytinės formos dokumentui prilyginami šalių pasirašyti dokumentai, perduoti telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą.
13. Atsižvelgiant į cituotą LR CK nuostatą, diskutuotina, ar užsakymų pateikimas per elektroninę duomenų mainų sistemą ar elektroniniu paštu atitiks rašytinės formos reikalavimą. Jeigu ne – siūlymas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio reikš, kad prekybos tinklai turės atsisakyti pažangios elektroninės duomenų mainų sistemos, taip pat negalės prekių užsakyti elektroniniu paštu. Be to, toks reikalavimas reikštų *de facto* draudimą užsakyti prekes telefonu. Nors pastarasis būdas naudojamas itin retai, jis kartais naudojamas, kuomet tiekėjui nėra priimtini pirmi du nurodyti užsakymo būdai.
14. Atsakingai pareiškiame, kad užsakymų sudarymas rašytine forma reikštų ne tik grįžimą keliais dešimtmečiais atgal, tačiau, atsižvelgiant į itin didelį užsakomų SKU skaičių, didelį užsakymų skaičių, trumpus (dėl objektyvių aplinkybių) greitai gendančių prekių pristatymo terminus, **yra tiesiog fiziškai neįgyvendinamas.**

IV. Pagal Direktyvą (ES) 2019/633 nerašytine forma sudaryti sandoriai nelaikomi nesąžininga komercine praktika

15. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje („Direktyva“) preambulės (23) pastraipoje *expressis verbis* nurodyta: „<...> neturėtų būti nustatyta pareiga naudotis rašytinėmis sutartimis <...>“. Vadovaujantis Direktyva, nesąžiningos prekybos praktika laikomas tik pirkėjo atsisakymas raštu patvirtinti tiekimo sutarties tarp pirkėjo ir tiekėjo sąlygas, kurias tiekėjas paprašė patvirtinti raštu⁸.
16. Matome, kad Direktyva toleruoja (ir nesąžininga prekybos praktika nelaiko) net pačių didmeninio pirkimo – pardavimo sutarčių sudarymą nerašytine forma, nekalbant jau apie sandorius, susijusius su sutarties vykdymu, kuriais laikytini užsakymai.
17. Tai patvirtina, kad reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio, neatitinka Direktyvos dvasios, yra perteklinis ir neproporcingas siekiamam tikslui.

V. Reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti dėl prekių kiekio realiai ar potencialiai kliudytų vidaus prekybai Bendrijoje

18. Kadangi, priėmus MPĮNVDĮ pakeitimo projektą Nr. XIVP-395, MPĮNVDĮ būtų taikomas ir prekybos tinklų santykiuose tiek su Europos Sąjungoje, tiek už jos ribų įsisteigusiais žemės ūkio produkcijos tiekėjais, reikalavimo kiekvieną kartą raštu susitarti dėl prekių kiekio proporcingumas svarstytinas ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo („SESV“) kontekste.
19. SESV 34 straipsnis numato, kad tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai importo apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės. Bendrąją lygiaverčio poveikio priemonių sąvoką suformulavo Europos Teisingumo Teismas *Dasson ville* byloje Nr. C-8/74: „*visos valstybių narių įvestos prekybos taisyklės, galinčios tiesiogiai ar netiesiogiai, realiai ar potencialiai kliudyti vidaus prekybai Bendrijoje, laikytinos kiekybiniais apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis*“.
20. Kadangi prekybos tinklų santykiuose su Europos Sąjungoje įsisteigusiais žemės ūkio produkcijos tiekėjais rašytiniai susitarimai dėl prekių kiekio paprastai nesudaromi, o prekės, įprastai, užsakomos per elektroninę duomenų mainų sistemą ar elektroniniu paštu, o pastarosios priemonės, dėl šio rašto III dalyje nurodytų motyvų, galimai, neatitiktų rašytinės formos reikalavimo, reikalavimas kiekvieną kartą raštu susitarti dėl prekių kiekio realiai ar potencialiai kliudytų vidaus prekybai Bendrijoje, todėl galėtų būti pripažintas lygiaverčio poveikio priemone SESV 34 straipsnio prasme.

VI. Stebėsenos metu identifikuotą problematiką iš esmės išspręš Direktyvą perkeliantis naujas įstatymas

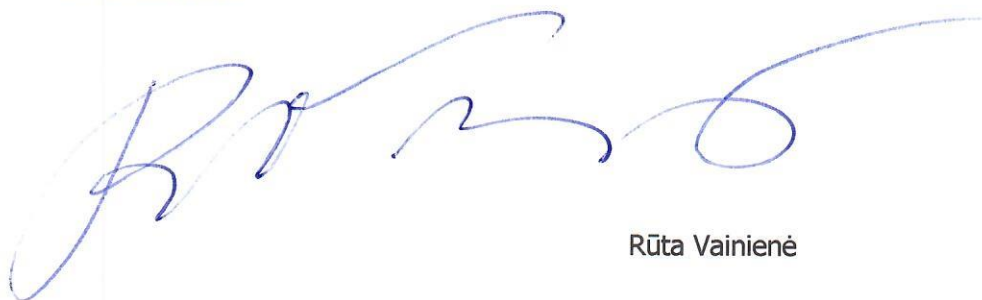
21. Direktyvą perkeliančio Lietuvos Respublikos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymo projekto („NPPDĮ projektas“) 4 straipsnio 5 dalies 3 punkte ir 4 straipsnio 6 dalyje numatytas draudimas žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjui reikalauti, kad tiekėjas tiesiogiai arba netiesiogiai padengtų visas su žemės ūkio ir maisto produktams taikomomis nuolaidomis susijusias išlaidas arba jų dalį, kai pirkėjas juos parduoda naudodamasis pardavimo skatinimo priemonėmis, jeigu pirkėjas iki jo inicijuoto pardavimo skatinimo pradžios nurodo tokio pardavimo skatinimo laikotarpį ir numatomą iš tiekėjo tam laikotarpiui užsąkytų produktų, kuriems būtų taikoma mažesnė kaina, kiekį.
22. Kadangi pardavimo skatinimo veiksmai (akcijos) paprastai vykdomi tiekėjui suteikiant nuolaidas, prekybos tinklai iš esmės negalės organizuoti akcijų iš anksto nenurodę tiekėjams akcijai skirtų prekių kiekio. Kadangi Konkurencijos tarybos identifikuota problematika labiausiai susijusi su viso ar dalies prekių kiekio nepristatymu akcijų metu, pagrįstai galima teigti, kad, įsigaliojus NPPDĮ, baudų skyrimo už akcijoms skirtų kiekių nepristatymą praktika išnyks.

⁸ Direktyvos 3 straipsnio 1 dalies f punktas

23. Aukščiau išdėstytų argumentų pagrindu Asociacija prašo Konkurencijos tarybos galutinėje Stebėsenos pažymoje atsisakyti pasiūlymo dėl teisinio reguliavimo, išdėstyto Pranešimo (112) ir (113) pastraipose, o taip pat atitinkamai pakoreguoti Pranešimo dalis, kuriose stebėsenos metu identifikuotą problematiką siūloma spręsti nustatant prekybos tinklams pareigą kiekvieną kartą raštu susitarti su tiekėju dėl prekių kiekio ir pristatymo termino.
24. Asociacijos nuomone, Konkurencijos tarybos identifikuotai problematikai spręsti svarstytinis kitos teisinio reguliavimo alternatyvos, dėl kurių poreikio tikslinga būtų spręsti atlikus NPPDĮ 4 straipsnio 5 dalies 3 punkte ir 4 straipsnio 6 dalyje nustatyto teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimą.
25. Esame pasirengę (ir būtumėm dėkingi už tokią galimybę) susitikimo metu papildomai pagrįsti savo poziciją, išdėstyta aukščiau.

Pagarbiai

Direktorė

Rūta Vainienė